

آلطي يلق

ابتدائی مکتب

۳۶۷۴
پروگرامہ ماسی

ترویسیکی معلماری طرفندن ترتیب ایتلوب آندهغی
حضرتلر و مکتب مدیرلری طرفندن مناسب طابلدی.

ناشری:
ملا علی یاشوف

ОРЕНБУРГЪ

Паровая типо-литографія Торг. Дома
„А. А. ХУСАИНОВЪ и К-о.“
1916 Г.

Проверено
1949 г.

ПРОВЕРЕНО
2006 г.

372(07)
2

==== آلطى يلقى ====

ابتدائی مکتب

پروگرامہ ماسی

۱۳۲۷

ترویسیکی معلملری طرفندن ترتیب ایتلوب آندهغی حضر تلمر و مکتب
مدیرلری طرفندن مناسب طابلدی.

НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА
КФУ

0001087637

ناشری :
ملا علی یاوشف

1399

1919 نجی بل. 14 نجی سینته رده
"کیدا ایلار کونومه"
امام قیلرندان.

ПОЖЕРТВОВАНА В
"ДЕНЬ КНИГИ"
14 сентября 1919 г.

تارغوؤی دوم
«ع.ع. حسینوف و شرکاسی» نڭ پاراؤای
اورنبورغه ۱۹۱۶ سنه

۸۷

سوز باشی.

بزنځ ترويسكى معلملى كوب يللردن بېرلى ابتدائى مکتبلمزنى برله شدر و آلر اوچون بر پراغرامما ترتیب اینو عقنده فکر آلشوب کیلمکتلر ایدی. شول عادتلى بوینچه آلر بو یلده پروغرامما مسئله سینى آله آلدیلىر و اوتكان یللمزنى برسندە ترتیب ایتلگان بر پروغراممالرینى اساس طوتهرق اوز افقنه وقت، کوبکنه اجتهاد صرف ایتوب یاگا و مفصل بر پروغرامما وجودکه کیتوردیلر. پروغرامما اشلنوب بتسکاچ آنى محلله خادملىرینه، مکتب و مدرسه مدیرلىرینه، حضرتلرگه و باشقه اهلیت اییهلرینه عرض ایتوب اوتكاندن صوڭ حاضرگی شیکلى مکتب مسئلهلى قایناب طورغان بر زمانده آنى مطبوعاتکه چغاروب عمومى دقت و محاکمه سینه قویونده تیوشلى طابدیلىر. چونکه بو پروغراممانى نوزوده بر مکتب یا که بر تیره نڭگنه مکتبلى کوز آلدنک طوتولمى بلکه بتون مکتبلمزنى بر یولغه توشولرى، آلرنڭ بارسینڭده بر غایه گه قاراب خدمت ایتولرى اعتبارغه آلندى. بنا علیه ترويسكى معلملى بو پروغرامماغه بتون ملتنگ آلدینه عرض ایتلگان بر ماده ایتوب قارالونى و شوگا کورده بتون تعلیم و تربیه اهللى ایله ارباب اقتدارنڭ آڭارغه دقت ایتولرى اوتنه لرهمده مسئله نڭ اهمیتینه موافق اساسلى صورتده فکر یورتوب محاکمه ایتكاننڭ صوڭنده اول حقه مطبوعاتقه چغورینى رجا قیلر.

مکتب پروغراممالرنى نڭ اهمیتی حیات خصوصیه مزهم حیات ملیه و دینیه مز اوچون بولغانلغى معلومدر. بو جهندن قاراغانده پروغرامما مسئله سینى یل صابن آرندە قالدروب طورمیچه آنى مطلقا اوشبو کونده اوشبو دقیقهده تیکشروب حل ایتەرگه تیوشلى. موندن باشقه بو کونده ینه مهم بر مسئله طووب طورمقددرکه اولده زیمستوالرنڭ مکتب اشلرمزگه قسلورغه نهلولرى، اوزلىرى پروغرامما نمونه لرى کورسه تولر و نهایت بتون خلقنڭ نلگی ایتوب بر پروغرامما عرض و اجرا قیلورغه حاضرله نولریدر. بزگه بو مسئله لرگه ده اهمیت بیرمیچه اوتەرگه یارامى.

بز بو اورنده زیمستواننڭ پروغرامماسینه قاعلوب اول مؤسسەنى مکتب اشلرمزگه مداخله ایتدرو یا که ایتدرماو مسئله لرینى سویله ب طورمیمن. لکن

شونڭ بىرلەن بىر بىر ھېچ كىمىدىن وكىلى بولمىچە يالغوز اوزمىزنىڭ خىسسى فكىرلىرىمىز
اولەرقى توبەندەگى نىرسەلەرنى كىنە ئەيتىپ كىتەمىز :

اگر دە زىمىستىوا بىزنىڭ مىلى مكىتبىلەرىمىزگە قىسلورغە، اوز طرفىدىن بىزنىڭ
اوپون مكىتبىلەر آچارغە نەلسە بىز آكارغە بىر ئىچى شىرط ايتىپ اوشىبو پىراغراممانىڭ
تطىبقى قىلىنىۋون عرض ايتەر ايدىك. و اول شىرطنى پىرىنە يىتكر وگە تائىمىن
مىزلىندە توبەندەگى نەلەكلەرنى دە بىيان قىلور ايدىك :

(۱) مكىتبە ھىچ بىر تورلى سىياسىت تەققىب ايتىلماسون. مكىتبە بىتون اجتىپادى
بىرلەن شىخىنى تەلىم و تىربىيە ايتىۋ اساسىنە قورلىغان بولسون.

(۲) مكىتبىنىڭ ادارەسى آنىڭ چىن مىدىرلىرى بولغان مەھلە خادىملىرى بىرلەن مەھلەنىڭ
آكلىلەرنىدىن عىبارت بىر ھىيئەت قوللىندە بولسون.

(۳) مكىتبەگى مەھلەلەرنىڭ بارسىندە تىگىز مەھلىلى و ھوقوقلى ايتىپ مكىتبە
اشلىرىندە آلرنىڭ بارسىدە بىر تىگىز مىسئول طونلىسون.

(۴) مەعارف مائىمورلىرىنىڭ مكىتبىلەرگە سىياسىت كىرتىپ آنەھى دىنى و مىلى
درسىلەرمىزگە اعتىبار ايتىۋ يالغوز روسچە تىل كىبى بەئى نەرسەلەرنىڭ اھمىيەتلىرىنى
آلغە سالوب قىسلور بىنە يول قالدۇرلماسون.

خلىق ايتدائى مکتبلىرىنىڭ اساسلىرى و وظيفهلىرى حقىده عمومى ايضاح .

خلىقنىڭ فائىدهسىنى كوزە توب، وطننىڭ ترفىسىن نلەب نامىس اينلەچك
«خلىق مکتبلىرى» حقىده فكىر يورتوب بر قرار بىرگانده ايك بىر نچى تعيىن
قىلناچق نەرسەلەر: مکتبىڭ اساسى غايەسى، آندن كوتولگان توب مقصدلەر،
آنڭ وظيفهلىرى، طوتاچق يولى و اصوللەر.

مکتبىڭ اساسى غايەسى ھەر نەرسەدن الك شخىس و شخىسىتكە خىدمت ايتودر.
ايكنچى تورلى ايتكانده، مکتبىدىن كوتولگان بىر نچى مقصد شونده تعليم و تربيە
قىلنغان «كشى» نڭ فائىدەسىدەر. بنساء عليه مکتب بوتون وچودى و نائىرى
برلەن شخىسىنى قارارغە، آنى آكلى، اشلىكلى، خلىقلى، بختلى قىلورغە طارشو ايلە
بورچلىدەر. يعنى مکتبىدىن كوتولگان اساسى غايە «شخىسىنى اوزىنە فائىدەلى كشى
ياصامق» در. مکتب اوشبو غايەنى اوستىنە آلاچ، شخىسىڭ اوزىدىن اوتوب، آنى
آنا آناسىنە، عائلەسىنە خىدمتكار قىلورغە، ملتىنە خىرلى اعضا ياصارغە و آندن
وطنغە ياراقلى وطن اوغلى طوغدرغە ھەم ايتەر. اگەردە مکتب اوشبو يولده
حرکت و خىدمت ايتەسە، اول شخىسىگە ضرر ايتكان كىبى وطنغەدە سلبى بر خىدمت
ايتەر. چونكە وطن، ملت، عائلە نڭ ھەر فايوسى آيرىم شخىسلردن چىولغانلىقدىن،
آلرنى تشكىل ايتوچى عنصرلەر مىزلىندە بولغان فردلەر ياخشى بولماغاندە،
تگىلرنىڭ فائىدەسى تابلىمىدەر. قىسقاشى مکتبىڭ بىر نچى اساسى وظيفە و غايەسى
شخىسىڭ فائىدەسىنە طارشىمقىدەر.

مکتبىدىن كوتولگان شول غايەگە ايرىشور اوچون آنڭ وظيفهلىرىدە معيىن
بولورغە نىوشىدەر. مکتبىڭ وظيفەسى ايكنى بواوب (۱) بالانى تعليم ايتىمك،
(۲) بالانى تربيە ايتىمكىدەر.

بالانى تعليم ايتو، آكارغە معلوم فىلردىن بر مقدار معلومات و حاضرك بىرو
دىمك بولوب، اول مقصد اوچون بالاغە توبەندەگى نەرسەلرنى بلىدرو نىوشىدەر:
(۱) بالانىڭ بو كونگىسىنە يارارلق وكىلەچكە ترقى ايتووى اوچون قورال بولورلىق
نەرسەلردىن اوقو، يازو حساب و ايتدائى درجەدە علوم طبعىيە ايلە بعض
تطبيقاتى؛ (۲) بالانىڭ اوزىنە و اوز تىرەسىنە عائد بلىدىن طش اوزىنىڭ ملتى،

خوڭى و بولۇر نىڭ باشقەلرغە مناسبتى ھەم آلار آراسىندەغى موقىيى حەقنە بلووى لازىم بولغان مەلۇمات؛ ۳) بالانىڭ ماددى ھاياتى و ماددى صەھىپى حەقنە بلەگەنلەردىن طەش رۇھانى ھاياتى و مەنۇى غەداسى بولغان دىن و اخلاقە غائە بلەلەر.

مەكتەپنىڭ تەلىم جەھەتتىن بولغان اوشبو وظيفەسىنى اوتەوى اوچون آندە بالاغە بلەلەرلەچەك اوقۇ مادلەرى اوشبولۇر:

بالانىڭ دىنى، تىلى، مىلى تارىخى، وطن تىلى، وطنىنىڭ تارىخ و جەغرافىسى، علوم طەبىئە و بەئىز تەبىئەتاتى، حساب، عەمۇمى جەغرافىا، رەسەم و كۆى، گەمناستىقا. ابدائى مەكتەپدە، آندە اوقۇچى بالانىڭ فائەسىنى كوزەتۇب، آڭا ضرر ايتەمەسلىك مەقدار و اصولدە اوشبو نەرسەلەر اوقۇلۇرغە لازىمدر. آلارنى اوقۇتقاندە ھەزەمان «بالانى غائەدەلى» كىشى ايتۇغايەسىنى رەبەر طونۇب علمىنى بالا اوچون بىرەرگە و آنى بالانىڭ فائەسىنە ياراتۇرغە طرەشەق كىرەكدر. مونا اوشبو اساسنى اعتبارغە آلغاندە مەكتەپنىڭ اوقۇ تىلى بىتون فەلەردە بالانىڭ مىلى تىلى بولۇرغە، اوقۇنىڭ اولىگى بلەلەندە كۆبەرەك مىلى نەلگە (ھەمىت بىرۇب، بالاغە ھەزەمانى زىيان ايتەرەك بولەك باشقە بىرچەت قەل دەرسلەرن قاتناشدر مىلى طوررغە تىوشدر. مەكتەپ بالانىڭ فائەسىنى كوزەتەسە، اول آنىڭ دىنى اعتبارلەرىنى دە اوتەرگە، بناغەلىيە مەكتەپ دىن دەرسلەرىنە دە يىتەرەك اورن بىرۇرگە و آلارنى يىخىشى بلەلەرگە اجتھاد صرف ايتەرگە بۇرچلەدر.

بۇ اورندەغى اساسنى كوز آلدەندە طونۇب وطن تىلى روسچە حەقنە دە بىر آز طلبلەر كورسەتۇب اوتەك تىوشلى بولادۇر. اوزىنىڭ پىروغرامماسى باپندە ئەيتۇلە چەكى اوزرە، روسچە تىل بلۇ وطن بالالەرىنىڭ ھەمەسىنە ھەزەتتىن لازىم و فائەدە لىدۇر. بۇ دەرەسە طەبىئە، باشقە خەسۇسلەردىن بىگەرەك بالانىڭ فائەسىنى كوزەتۇب اوقۇلۇرغە كىرەكدر كە موندە بىر تۇرلى دە شەبھە بولماسە كىرەك. مە مۇنى اعتبارغە آلغاندە، بىر تىلنى يا كە فەننى اوقۇو بالانىڭ استعداد و قابىلەتلەرن خراب و آنىڭ بىخىنىنى ھەلاك ايتەردەى بىر و قتدە و يولە بولماسقە تىوشدر.

موندەن دە روسچە اوقۇنى آشقندۇب، آنى و قتتىن مەكتەپكە كىر تۇياراما. غانلەقى آڭلاشلۇر. بۇ مەسئەلنى طاغەندە نەغىراق آڭلاواوچون تۇبەندە گى نەرسە. لەرگە دە دقت ايتەرگە كىرەك : اول بىر تىلنى اويەنەن اوچون ايكى شەرتنىڭ طابىلۇوى لازىم بولۇب، آلارنىڭ بىرسى كىشىنىڭ زەھنى ترقى ايتەكەن، كىشى كۆب تۇرلى فەكلەرگە و آڭلەرغە ايمە بولغان، فەكلەرنى بىر-بىرلەرنە رەبۇ ايتۇ قوتنى ھاسىل ايتەكەن، سوزلەر ايلە مەنالىرنىڭ مناسبتەلرى حەقنە مەلۇمات ھاسىل ايتەكەن

بولو؛ ايكنچىسى ايسه معنالارگه قارشى اوز تىلنده كلمه لرنى بلو و اوپره نودر. پيدا غوغيانك اوشبو ييمرلمه س قاعده سن اعتبار ايتكانده ده، مکتبىك كيمندن اولگى ۳ يلىنده بالالارغه بر چيت تىلنى اوپره تورگه عذابلانو بالانك فائده سينه توگل، بلكه ضررينه طرشو بولاچقدر. چونكه بو اش آرفاسنده بالانك ييتشمه گان ذهنى واطله، آنك استعدادى خراب ايتله، لکن شول زور ضرر لرغه قارشى طور رلى نل بىلدرو مكن توگل. ديمك بو حالنك ضررى برگنه توگل ايكىدر كه، آلارنك برسى بالانك استعدادن خراب ايتو، ايكنچىسى كوب وقت و علم ضائع ايتودر. بو وقت و يهش بالا چيت بر تىلنى توگل آنا تىلنى ده بىك آورلى برله گنه اوپره نودر. اوشبو سببلرنى اعتبارغه آلفانده روسچه تىلنى صوگه راق قالدرو مطلق نيوشدر.

بزنك مسلمان مکتبلرنده روسچه تىلنى صوگه قالدروغه تيوش ايتكان طاغن بر سبب باركه، شونك اوزىنى گنه اعتبارغه آلوده بوتله كنى حقى قىلورغه ييتسه كيرهك. بو سببده مسلمان مکتبلرنك برنچى اوقو يلىنك صوگى يارتيسنك، اكرده صوگه قالسە ايكنچى يلىنك باشنده عرب تىلنىك يارم ميخانيك فرأنى باشلانودر. بزنك مکتبلر موگا ايكى ياقدن مجبور بولالر. برسى، بزنك دىنى كتابمز بولوب اوقلوروى هر بر مسلمانغه فرض بولغان قرآن كرېمنك و عبادتلىرمز وقتنده اوقولا طورغان دعالرنك عربچه بولولر يدر. ايكنچى بزنك حرفلر عرب الفباسندن آلفانلر. شونك اوسته وينه تلمزگه بىك كوب عربچه سوزلرده كرگان بولوب، آلاز حاضرگه چه عرب املا سينه موافق يازلوب يوريلر. بنا عليه بزن بو كونگى تلمزنى اوپره نمك اوچون عربچه اوقورغه مجبور مز.

بزنى بىك ايرته عرب تىلن اوقى باشلارغه مجبور ايتكان سببلرنك ايك كوچلىسى موندە ذكر ايتلگانلرنك برنچىسىدر. مکتب نك توب وظيفه لرنندن برسى مى نل اوپره تو بولسه، ايكنچىسى دىن بىلدرودر. بنا عليه بزن عرب تىلن اوقتودن فوتولا آلمانغان شيكلى، آنى كيچكدر گه ده امكان نابمهز.

اوشبو ايضالردن آكلاشلمانينه كوره. بزنك مکتبلرده بالا اولگى يىلرده اوق ايكى نل اوقورغه مجبور قالدرو. اكرده بولار يانينه بىك ايرته روسچه نى ده قوشساق، اول حالده شول كچكنه بالاغه اوچ تورلى تىل يوكل تىلگان بولوب، بو ايسه بالانى تعليم و تربيه ايتو توگل، بلكه آنى خراب ايتو بولاچقدر. بنا عليه روس تلى درس لرن دورتنچى يلىنك باشندن ده ايرته باشلارغه تيوش توگل.

بالانك باشينه معين بر مقدارده بلم طوتروب چغاروغنه توگل؛ بلسكه، بالانى آكلى، بولدفلى، حياتكه حاضرلكلى وفائدهلى كشى ياصاب چغارودر. مكتب بو عالى مقصدلرغه نى برلن ايرشه چك؟ - شبهه بوقكه، اول بالاغه بوتون عمرى بوينچه هر خصم صلرده تطبيق ايتوب فائده لائورلق علم ومعلومات بيروب چغارا آلمى. بناء عليه بالانك حياتكه حاضرلكى بو يول برلن طابلورغه ممكن توگل. بالادهغى مذكور خصوصياتلر، آنك استعدادينى اوياتو، آرندرو، ذهننى كيره كلى علملرنى اوزندن اوزى كسب ايتهرلك حالگه قويو آنك حسياتينى ياخشى ايلن ياماننى آيرورلق، اراده سيني علمينه موافق يومشارلق ايتو برلن گنه طابلاچقدر. بوڭا كورده مكتبنك تعليمدهن كونكان مقصدى بالانى علم آلورلق وآلغان علملرينى تطبيق ايتهرلك حالگه قويوق بولورغه تيوشلى. اگرده مكتب بالانى تعليم ايتكانده، آكارغه مستقل وحركت ايتهرگه يول بيرووى برلن آنى مكتبدن چقغاج، اوزينى تربيه ايتوب آلوب كيتهردهى وشول طريقه اوزينه فائدهلى بولورداى بر كشى ياصاماسه، بالانك مكتبده آلغان سطحى علملرى بر اشكده ياراميدر. چونكه مكتبنك «امتحان يارشلرى» اوچون بيرگان علملرى بيك نيز اونتلوب بته، اونوتلمى فالغانلرى ايسه كشيگه مال بولا آلميدر. بناء عليه مكتب تعليمى تربيهوى بولوب، اول بالانك اوزنده بولغان بوتون قابليتلرنى اشلتوب ترقى ايتدررگه ومونك اوچونده «آلغان توگل، طابقان علم» قاعده سيني اساس طوتوب، بالالارنك آلغان علملرنك ملهكه له نوب اوزلرن تربيه ايتهرگه يارافلى بولوب چغولرينه اجتهاد ايتو تيوشدر. اوشبو يولده تعليم و تربيه ايتكانده گنه مكتب بالانى حياتكه حاضرله گان آكارغه طور مشنده اوچراياچق آورلقلرغه قارشى استعمال ايتهرگه يارارلىق قورال بيرگان وشول يول برلن عائله وباشقه محيطدن آلغان ناچار تربيه لرنك تاثيرن بترگان، لافل آزايتمقان بولور. بولار بارسىده طوغرى يولغه قويولغان مكتبنك بر تعليم خانه بولووى برلن برابر بر تربيه خانهده بولووينى بيك آچق كورسه تهر.

مكتبنك تعليم وظيفهسى مناسبتى برلن اورتاغه كيلوب چقغان شول تر- بيهوى وظيفه لرنندن طشده تربيه نى التزام ايته چك بر نى قدر خصوصياتلرى بار. آلارنك برسى «انضباط وانتظام» در.

مكتب حياتى هر بر آدومه دبسسپيليناغه تعلق ايتهدر. اگرده اول خصوصده معقول بر يول طوتولسه اول بالانك هر يافلى تربيه له نوب منتظم عمل وحركت

شول بالالرنڭ احتياجلرينى ياقندن طانوغان مسلمانلردن بولورغه تيوشدر. ايندى آلدمزده ايكى مسئله طوراً، كه آنلرنڭ برسى مکتبه او قويلينڭ صانى، ايكنچيسى آنڭ شكلى (تېبى) مسئلهسيدر. اگرده بالانى شول ئه يتكان يولده ودرجهده تعليم و تربيه ايتهرگه نلنسه، آڭارغه ايرشو اوچون مکتبه او قو مدتى آلتى يلدن ده كيم بولورغه ياراميدر. روس تلى درسلى دورتنچى صنفندن ده مقدم كره آلمى و حالنكه اول تلىنى اشكه يارارلى بلدر اوچون كيمندن اوچ يىل وقت لازمدر. بناء عليه بو جهتده ابتدائى مکتبلر مزنڭ آلطى يلدن ده كيم بولماون لازم ايته. ايكنچى جهندن ابتدائى مکتبلر مزنڭ آلطى يلدن ده كيم بولماولرى تيوشلگينه كوز مزگه كورنوب طورغان عياني بر دليل باركه، اولده حاضرگى مکتبلر مزايله روسلر نڭ ناچالنى اشقولالريدر. بولر نڭ اولگيسنده، ترتيبلى يولغه قويولغانلر ندهده، روسچه اوفولماو ايلهن برابر دورت يىل اوفوغان بالالر بيك آز نهرسه بلوب چغالر و تربيه ياغندن ده توبهن طورالر. اوچ يىلق ناچالنى اشقولا بتورگانلرى ايسه طاغندن ده توبه نرهك بولالرو اولرى تلى برلهن حسابقنه او قودلرى حالده، آلددهده بيك آز استعداد كورسه تهر. ايندى ۳-۴ يىل اوفولغان مکتبلر نڭ حالى بولاي بولسه، اشقولا - تانارچه مکتب اورنن آلاچق بولغان بزنڭ بو ياكى مکتبه او قويلى آلطى بولو مطلقا لازمدر.

مکتبنڭ شكلىنه (تېبينه) كېلگنده، آنڭ حاضرلك مکتبى صفتى برلهن آچلمى بتونلرلى مستقل بولوى، يعنى آنڭ بالانڭ اوزينه كيره كلى بولغان تعليم و تربيه نڭ اولگى درجه سىنى هر يافلى اوتهرگه يونه لگان و قورلغان بولووى تيوشدر. مکتبلر بزننى حاضرلك مکتبى ايتودن مقصد آلرنى اكمال ايتوچيلرگه اورتا مکتبلرگه كورگه امكان بيرودر و حالنكه استاتىستىقا معلوماتلر نڭ كورسه تولرينه كوره، بزده توگل اورتا ويوغارى مکتبلر ده تحصيل ايتوچيلر نڭ نسبى سانلرى جهندن بزگه قاراغانده كوب ويوغارى تورغان روس و طنداشلر مزندهده ابتدائى مکتب اكمال ايتكانلردن اورتا مکتبلرگه كيتوچيلر ۲% - ۳% قدر گندهدر. ديمك قالغان ۹۸% - ۹۷% يى ابتدائى مکتبه آلغان معلوماتلرى برلهن حياتكه كروب كيتهر ابتدائى مکتبدن اورتا مکتبلرگه كيتوچيلر روسلرده اول قدر بولسه، بزنڭ آراده آلر مڭگه ۲ يا كه ۳ ده بولماس. كېلچكده بر وقتنى بزنڭ اول بالالرى اچندن ده اورتا مکتبلرگه كيتوچيلر نڭ كوبه يه چگن انكار ايتوب بولمى. لىكن اول كوبه يونڭ تيز آراده غنه بولاغينه اشانوب اوزمىنى يوانوب

طور ودهده كوپ معنا يوق. بهمه حال ا كثر يتنك مناعى ابتدائى مکتبلمز نك حاضر لك مکتبلمرى بولولرن طلب ايتنه باشلاسه، اول وقت طبيعى شوكار مناسب اوزگارشلر ياصالور. لىكن بو كونكى طلب، حاضرگى وقتده ا كثر يتنك مناعى آلرنك مستقل بولولرن تقاضا ايتنه. بناء عليه بو كون مکتب ناء سىس ايتوده آلر اش كوره چك اورننك طلب و احتياجلرن اولچهو ايتوب آلو وا كثر يتنك منافع اقلين منافعينه قربان ايتمهو يولى برلن حركت ايتوب مکتبلمزنى مستقل ياصارغه تيوش.

بو اورنغه قدر بيان ايتلنگان فكلرار كوبرهك، مکتبلمز نك عمومى تعليم بېروچى مؤسسەلر بولولرى اعتبارى آلنوب سوز سويلەندى، كه ايندى سوز آخرنده آلارغه مىلى تعليم يورطلرى بولولرى جهتندن ده بر كوز سالوب اوتو تيوشلى بولا.

مکتبلمز حاضر بر حالدن ايكنچى حالگه كوچو دورنده. بو وقتقه قدرلى آلار بزنك دينى و مىلى احتياجلرمزنى اوتنه كيلدیلر. بو وقتقه قدرلى بزن آلاردن اوزمىنى آغار تو يولنده استفادة ايتنه كيلدك. لىكن بوكون احوال وزمان اوز- گاردى، احتياجلر باشقاردى، ياكنا طلبلمز ميدانغه كيلدى. ايسكى مکتبلمز بو كونكى طلبلمرغه جواب بېره آللى باشلاديلر. شول سببلى بزن آلارده زور بر اوزگارش يصاصارغه، آلارنى موندن صوكت بوتونلەي باشقە بر يول و اساسقه قويوب بېهررگه تليمز، لىكن شونك برلن برابر آلارنك اوزمىنىك دينى و مىلى طلبلمز دن يرافلاشماولرىنى آرزو ايتهمز. بو بزنك هيچ بر نهرسه گه مقابل، واز كيچه آللى طورغان بر آرزوومزدر. يوغار بىلغى بيان وايضاحلر- نكده هر كلمهسى آستينه بزن اوشبو آرزوومزنى قويا كيلدك. لىكن آنى طاغندا آچيقراق تجسم ايتدرو اوچون بو اورنده ابتدائى مکتبلمز دن اوزمىنىك دينى و مىلى مؤسسەلرمز بولولرى جهتندن كوتكانلرمز حقندهده، گرچه كوپ قسمنده. يوغار بىده سويلەنگانلرنى تكرار بولسدهده، بر ايكى سوز نه ايتوب اوتونى تيوشلى طابامز. بزن ابتدائى مکتبلمز دن بالالرمزغه احكام دينيه و اخلاق اسلاميهنى اوگره توب آلارغه دنيا و آخرت مسعود بولو اوچون لازم بولغان معلوماتنى بېرونى، بالالرمزغه دين، ملت هم وطن محبتلىرى اورنلاشدروب، آلارغه مىلى طور مشتمز اوچون لا بد منه بولغان نهرسهلرنى بلدرونى كوتهمز. بناء عليه آلار (ابتدائى مکتبلمز) اوزمىنىك عرف و عاداتلرمزگه، اوزمىنىك مىلى و دينى

عنعنلر مزگه موافق تاسيس ايتلنگان بولوب، آلارده او قو اوز تلمزده بولورغه، احكام اسلاميه ياخشى اوبره تلورگه، ملت و وطن نار يخلرينه، وطن تلى و جغرافياسينه ياخشى اورن و اهميت بير لورگه تپوشدر. بزنك املن بالالرمزنى وطن و مليتنى سويو-چى، آلار يولنده تورلى آغر لقلرنى نهمل ايتهرگه حاضر طور وچى، صاغللام و طازا بوونلى، دينى و وحلى، صافى و جدانلى، كور كه م خلقلى ايتوب بيتشدر مكدر. بالالرمز روسيه ده يه شه وچى بر فرد بولولرى اعتبارى برلن و طنمن و دولتمزنى سويوب، آنده يه شه وچى بر مسلمان ملتنيك بالالرى بولو اعتبارلرى برلن اوز ملتنيك روحى برلن و وعلا نسونلر، اوزلرينك مى بار لقلر ندىن، مى تله كلر ندىن خبردار بولسونلر. فسقاسى؛ مكنبد بالالرمزغه وطنى (سياسى) و مى حياتلر نك نېگزى صالئوب. بز ابتدائى مكنبلرمز دن شوندىن آرتقنى تله ميمز. لىكن تله گانلرمز شوندىن كيم بولورغه ده ممكن تو گل. مونده قدر سويله گانلر نك خلاصه سن آلغانده توبه نده گيچه بولا.

ابتدائى مكنبلرمز

۱) مقصدى: - دينلى، كور كه م خلقلى، اطاعتلى، تربيه لى، مى و وطنى روحلى، اشايكللى، صاغللام و جودلى، هيئت اجتماعيه او چون فائده لى وطن بالالرى بيتشدر و.

۲) روحى: - دولت و ملت مزگه صداقت هم محبت.

۳) بيرگان معلوماتى: - طور مشده مستقل حركت ايتيه آلورلى، تورلى، كونلك مسئله لر آلدىنده آبتراب فالماسلق، اوزن احوال و محيط نك طلبينه يارانانا آلورلى، حياتقه چقاچده، اوزن تربيه ايتوب آلوب كيتهرلك بر علمى اقتدار. ۴) او قولاچق فنلر: - ۱) دين. ۲) آنا تلى. ۳) حساب. ۴) روس تلى. ۵) جغرافيا. ۶) طبيعيات. ۷) مى تاريخ. ۸) وطن تاريخى. ۹) اشكال و رسم. ۱۰) كوى. ۱۱) گيمناستيقا.

۵. تيمبى: - مستقل.

۶. او قومدى: - آلطى يل.

عموما ابتدائى مكنب حقنده شول قدر سويله گاننك صوكنده آنده تطبيق

ایتلووی مناسب طالبان پروگرام برلن آنڭ روحی حقیقده بر ایکی سوز ئه تیوب اوتوتیوشلی بولادر. آلطی بللق ابتدائی مکتب پروگرامینه یوقاریده صانالغانلردن ده آرتق درس ماده لری کرتو بر جهندن بالانڭ دقت، رغبت و باشقه قونلرن کوب نهرسه گه بولو بولغانلقدن، ایکنچیدن کوبلک یاخشی ملسکه له نوگه وشا کرد لرنڭ مستقل اشلولرینه وقتنی آز قالدیرغانلقدن فائده لی نوگل، بلسکه ضرر لیدر. شول سببلی ابتدائی مکتبده مذکور فنلردن باشقه لرنی اوقوتماسقه تیوش.

اول فنلرنڭ قویلو اصولینه کیلگاند، ابتدائی مکتبده هر فنڭه آنڭ عملی اهمیتده گنه اورون بیرلورگه، اویره تونڭ ترتیب و اصوللری ممکن قدر حیانتکه یاقن طور ورغه وشولرنڭ اوسته وینه آنده هیچ بر فن اوز باشینه آیرم طور میچه آلا ر بر- برسن تکمیل ایتهرگه، برسی ایکنچیسنه یارده مچی بولورغه تیوشدر. چونکه ابتدائی تعلیم نڭ روحی و مقصدی شول برلیکنی طلب ایته. مثلا آنا تلی هر فن درسده ایڭ اساس و یارده مچیدر، لکن فن درس لری اوز نویتلرنده آنا تلی اویره نو و آنده ملسکه حاصل ایتو اوچون بیک کیڭ بر میدان تشکیل ایتهلر. دین درس لری تاریخ، جغرافیا و آنا تلی برلن مناسبته طورالر. رسم درسینڭ اهمیتی آنا تلیندن بیک آزغنه توبهن طور. چونکه اول هر درسنی مجسم صورتده کورسه تورگه، نظری بلیگاننی عملیاته قویا باررغه یاردم ایته. رسمده بر جهندن باشقه لرغه یاردم ایتسه. ایکنچی جهندن اوزی باشقه لردن یاردم آلا. طبیعیات و جغرافیا درس لری بر- بولرینه بیک نق باغلانغان بولولری اوسته وینه آنا تلی درس لری اوچونده غایت گوزهل و قزلی ماتیر یال بیرهلر (مصاحبه لر، انشالر...).

حساب درس لری پلان ترتیب ایتو وحل ایتلگان مسئله لرگه ایضاحلر بیرو جهتی برلن آنا تلینه نی قدر یاردم ایتسه، مسئله لرینڭ مندرجه سی اعتباری برلن اول جغرافیا، طبیعیات، تاریخ و باشقه فنلرگه ده یاردمچی بولا و اوزی ده آلا ردن یاردم آلا در. تاریخ درس ی جغرافیا و ادبیات درس لری برلن بیک نق باغلانغان بولوو اوسته وینه اول آنا تلی درس لری اوچونده غایت گوزهل ماتیر یال بیره. جغرافیا درس لرنده تاریخ، طبیعیات و آنا تلی درس لری چینالالر. روس تلی روسنڭ تاریخ و جغرافیاسی باغلانغان، شولایوق اول آنا تلیندنده، بالخاصه باشلانغان یلدرده، کوب یاردم آلا. ابتدائی مکتبنڭ قویولوشی آنده اوقولغان فنلر آراسنده ی اوشبو برلیکنی یوغانتماسلق بر رهوشده بولورغه تیوشلی. هر فننڭ پروگرامن توتقان اورنینه کیلگاند ایڭ کوب اورون، طبیعی

آنا تلىنە بىر لورگە، بالا فکرن شول تىلدە آچقاچ، اول آنا تىلن ياخشى اويىرە نوب
 آلاچقنە تىرىجى صورتدە باشقە فىلر كىرئە باررغە تىوش. صىفلر بوغار يىلانغان
 صابن بالطبع آنا تلى درسلىرى كىمى بارر. لىكن شونى دە ايسىدن چغار ماسقە
 تىوشلىكە، يوغار يىراق صىفلردە آنا تلى حسابىنە كىرئىلگەن درسلىرنىڭ كۆبىسى
 مذكور تىلگە ياردەم ايتەلر و هر دىققەدە آڭا مىلكەلە نوپولندە ياخشى ماتىرىيال
 بولوب طورالر. بىناعلە مۇڭا بىر چەتدىن آنا تلى درسلىرىنىڭ كىمى وى دىب توڭل،
 بىلكە آلارنىڭ ماتىرىيالى دىب قارارغە توغرى كىلە.

تارىخ، جغرافىيا، طبيعىيات و باشقە درسلىرىنى معلم آنا تلى درسلىرى نىقشە سىندى دە،
 يعنى املا، اسلوب و انشاء چەتلىرىندى دە قارارغە تىوشىدۇر. شونىسىز مەكتەپدە
 اوقولغان فىلردە بىرلىك و آلارنىڭ بىر-بىرىنى تەكشىل ايتولرى حاصل بولمى.
 شولوق بىرلىكنى صاقلاو فكىرىنە مېنى آنا تلى درسلىرىن اوقو: يازو، تەللىل و تىركىب
 درسلىرىنە آيورىمى، آلارنىڭ بارسىن بىرگە آلوب باررغە و طبيعىيات درسلىرىندە
 حيوانات، نباتات و امثالى قىسىملىرىگە آيروب و افلارغە طر شماسقە تىوشىدۇر.

اشغال ايتىكان وقت اعتبارى بىرلەن ايكىنچى درجەدە طورسە دە دىن درسلىرى
 بىزنىڭ اوچون ايكى مقدس و عزيز بىر فىنر. اسلامنىڭ عقايدى، احكام و عبادتلىرىنى
 ياخشى بىلونى و قرآنىنى تىجويد قاندىلەرىنە موافق درىست اوقونى هر مىسلمان
 اوزىنە فرض سانى و شولر طابىلمىغاندە اول اوزن «غراموئىنى» كىشى حساب ايتە
 آلەيدۇر. بىناعلە ايتىك مەكتەپ دىنمىزنى دە بىك ياخشى بىلدىروب چغار ورغە تىوشلى.
 دىن درسلىرىن اوقوتقاندى دە شول اوق بىرلىك صاقلاو اساسىن اعتباردە
 طوتوب، آننىڭ اعتقاد، علم حال، تارىخ و قرآن اوقو قىسىملىرىنى مەكەن فىنر بىر-
 بىرىنى رەبلى رهوشدە آلوب بارورغە تىوشلى.

مذكور فىلر موندە تىوشىر ايتىلگەن روح و اصولدە اوقتولسىلر، شىبەسىز
 شا كىرئىلگەن تورلى قابىلىتىلر تىرىبە ايتەلر، آلارنىڭ دقت و اعتبارلرن حياتنىڭ
 تورلى شرطلىرىنە جىلپ ايتوب، آلار دە حيات مەيداندى كىرەكلى بولغان عادات
 و مىلكەلرنى وجودگە كىتورولر و آلارغە آلمان معلوماتلرن احوال و مەبىطنىڭ
 طلبىنە كارى تطبق ايتەلر بىر اقتدار و قوت بىروب چغارورلر. بو پروگرام
 آستىدە يوقىرىدە تىوشىر ايتىلگەن روح تاسىس ايتىلگەن مەكتەپلرنىڭ بالالرن
 طورمىشە سوز، يازو، كىتاب، سان، اولچەو و جىدوللر بىرلەن قاندىلەن لائورغە
 اويىرە تولرى، آلارغە اوزلرن احوال و مەبىطنىڭ تورلى طلبلىرىنە ياراتقانە يول
 باشچى بولورلىق علم و تەلىمات بىرورگە بالالارغە اوز اشلىرىنە رەبىت، اجتىهاد

و علمىنىڭ غالب كېلىپ چەگىنە اعتقاد سالورغە، شاگردنىڭ اوز وطن و ملتىنە، معاملە ايتىمىدە بولغان فردلەرگە مناسىبتىن آڭلاتوب، آڭكار دە اولىگى ايدىگە مەبىت قوزغاتورغە خىدمەت ايتە آلورلىرى شېھە سزدر.

مكتەب پروگراممىسىنىڭ ھەر اوروننىڭ اوز احوال و شرطلرىنە قارى بىر آز اوزگارە آلوصىتىنە مالىك بولوروى دە بىك ھەمدىر. موندە بىرلەچك پروگراممىنى تەرتىب ايتىپ بولۇپ بولمىدى.

مىثلا باقچە چىلىق تەرقى ايتىكان اورنلار اوچون طبيعىيات درسلىرىنىڭ شول قىسمىن كېسىگە يىتوب و تفصىللا بىراق اوقنورغە، مال آصر او اشى آغە كېتىكان اورونلار دە ايسە اوشبو صوڭقىسىنە كوۋرەك دقت ايتەرگە مېمكن بولادىر.

شول بولمىدە ھەممى ايتىكانى بىنورگاننىڭ صوڭقىدە اوقولاچق فىنلرنىڭ يىلارغە و ساعىتلەرگە بولنولرىن كورسەتكەن بىر جدول بىرگاچ، مېكتەب دە اوقولورغە تېوشلى بولغان مادەلرنىڭ پروگراممىلرىنە كوچلەدر بو پروگرامما ھەر بىر خىصوصدە شول يوقارغى اساسلارغە قارالوب ياصالوروى و آنىڭ پىداغوىگىقا قاعدەلرىنە مېمكن قىدرلى موافق و مطابق بولوروى دە كوز آلدىندە طوتىلدى. بىنا ئىلىھە پروگراممىنىڭ واق كېى كورنىگان مادەلرىنە دە جدى بىر دقت ايتولازمىدىر.

آلدى بىللىق ايتىدائى مېكتەب دە اوقولاچق فىنلرنىڭ صىنىف و ساعىتلەرگە بولنولرى:

ملاحظە	يىلى						اوقولاچق فىنلر	
	۶	۵	۴	۳	۲	بىرىنچى		
						II	I	
	۴	۴	۴	۷	۶	۳	—	۱ دىن
	۳	۳	۶	۱۰	۱۲	۱۲	۱۲	۲ آنا تلى
	۵	۵	۴	۶	۶	۶	۶	۳ حساب
	۲	۲	—	—	—	—	—	۴ جغرافىيا
	—	۲	۳	۳	—	—	—	۵ طبيعىيات
	۱۲	۱۲	۱۱	—	—	—	—	۶ روسچە
	۲	۲	—	—	—	—	—	۷ مىلى تارىخ
روس تلى درسلىرى ساعتلىك	—	—	—	—	—	—	—	۸ روس تارىخى
	۱	۱	۱	۱	۱	۱	—	۹ كوى
	۱	۱	۱	۱	۱	۱	—	۱۰ اشكال و رسم
درس	۳۰	۳۰	۳۰	۲۸	۲۶	۲۴	۱۸	بارسى

گیمناستىقا: ھەر صنفقە ھەفتەسىنە بىكى مرتبە تەنفس و قەتلەرنەدە يا كە باشقە
مناسب بىرەر و قتدە نەننك منتظم و سلامت اوسووى اوچون لازم حركەتلەر. ھەر
مرتبەسندە ۱۵ مېنوتدن آرنماو شرطى بىرلەن.

پروگرامما

علوم دىنيە.

مقصد و اىضاح.

دىن انسانىت تارىخىدە بىك زور عامللارنىڭ بىرى بولغان كېيى، انسانلارنىڭ
ھاياتلىرىدە طونقان خط حركەتلەرنى تەيىن ايتودەدە اول غاىت كوچلى بىر مؤثردر.
دىن درسلىرى روحانى قوتلارنىڭ تەربىيە و تەرقىيلىرىنە ھەر ياقىدىن تائىر ايتەلەر.
حسىيات، ارادە و عقل كېيى اوچكە بولنىگان مەنوى قوتلارنى تەربىيە ايتودە دىن
درسلىرىنىڭ خىدمەتلىرى بىك زوردر. بوكا كورە، يالغوز تەربىيەوى فائىدەلىرى
اوچونىگنە تەلىم ايتلەچك مادەلەر آراسىدەدە دىن درسلىرى بونچى اورنىنى.
آلمق تىوشدر. كشىنىڭ اوزىنە قارشى بىك مھم وظيفەلەرنى و آلارنى اوتەو اوچون
لازم بولغان وظيفەسىنى دىن اويەتسە، بىر فردنىڭ اللەتەالىگە، جەمەيتىكە، ملت
و وطنىغە قارشى بولغان بورچلىرىنى و آلارغە قارشى كورسەتلەچك اخلاق ھەم
و مناسبت لائىقە بوللىرىنىدە دىن تەلىم ايتەدر. بىنا ئەلىيە، ايتدائى بىر مەكتەبە
اگرە اول مەكتەبىن جەمەيتىڭ فائىدەسى كوزەتلىسە، دىن درسلىرىنە مھم دىب
قارالورغە و آلارغە اول مەكتەبە تىوشلى اورون بىرىلورگە تىوشدر. دىن
درسلىرىنىڭ آلاردىن كوتولىگان زور نەلەكلەرگە خىدمەت ايتولارى ھەم حقىقى
تائىرلىرىنى كورسەتولارى اوچون آلارنىڭ تەلىملىرىدە يوللى و اصوللى بولورغە
تىوشدر. بو ياقىدىن قاراغاندە، آلار انساننىڭ اوز شەخسىنەغىنە منھىر بولغان
عبادت رەھوشلىرىنەگنە طوقتالمىچە، بىلكە كشىنىڭ اوز نفسىنە و جەمەيتىنە قارشى
بولغان وظيفەلىرىنى اويەرتوب، اخلاقى ھايات و ملكە ھاصل ايتەرگەدە بونەلتەلك
لازمدر. بىنا ئەلىيە دىن درسلىرى، علم ھاال ايلە اخلاق درسلىرى بولماق ضرورىدر.
دىن درسلىرى بىر قاراشدە غاىت غىيابى و مەنوى مادەلەردىن عبارت كېيى

کورنسه لرده، بولارنى جانلاندرۇب عىبانى قىلمق اصولمىرى دە باردى. دىن اوقتقانىك شول اصوللارغە مارجعت ايتەرگە وايکنچى جهندن اول درسنى درجه لەرگە بولب كورسه تورگە نيوشلى بولادى. دىن درسلىرىدىن كوتولگان مقصدفە ايرشو هم آلارنى اوقتو يولن آچق تعيىن قىلو اوچون، آلارنى اوشبو ره وشوچه تقسيم ايتمك لازمدر: ۱) عقيدە، ۲) عبادت، ۳) قرآن كريم قرأتى، ۴) تاريخ انبياء، ۵) سير نبى و تاريخ اسلام. عقيدە - عقيدە دىننىڭ تەرەكى و اساسى بولسە، كشمىڭ اعتقادى دە بوتون معنوياتىنىڭ مايەسى و بارلىق حرىكلرىنىڭ ناظمىدر. اسلام عقيدەسى جناب حق و صفتلىرى، منزل كىتابلىرى، پىغمبەرلىرى، فرشتەلىرى و يوم آخرتكە اينانو اولمق اوزره بيش نرسەدر. بولارنى اويىرەتكەندە طبعىي اصول تعقيب ايتوب، عىبانى نرسەلىرىنى مثال و دليل طوتوب حرىكت ايتلور. بو بعىتلەردە يالغىز تعريفلر بىرلەنگەن قىلمىش، ھەر بىر خصوصدىن اخلاقى نتيجه لىر چىقاروب، بالالارنىڭ حسىيات و ارادەلرىنى تائىر ايتەرگە طرشلور. مىلا جناب حقنىڭ بىرلىك صفتىدىن توكل و اعتماد على النفس، علم النفس، علم صفتىدىن طوغرىلىق و صدق صفاتىنىڭ لزومىنە كوچو كىي.

عقيدە ايكى درجه گە بولنوب، بىر نچىسىندە آچق و بىسىط مىثاللىرى بىرلەن مكالە يولندە بيش اساس آڭلانلور. ايكنچى درجه دە ايسە، آلارنى دليللىرى بىرلەن اويىرەتلور، انبياء و اسلام تاريخلىرىندە عىبانى مىثاللىرى بىرلەن عقيدەنى نغورغە طرشلور.

عبادت. بندەنىڭ جناب حقنى ايسندە طوتوب آڭا توسل ايتووينە هم آنىڭ امر و نهيلىرىنى خاطرندە صافلاوينە بىر نچى واسطە - عبادتلىرى. عبادت اخلاق تون كىلىنىڭ بىر مؤثرى بولغان شىكىلى، اول وجدان استراحتىنىڭ دە ايك توبلى چارسىدر. موندن باشقە عبادتلىرى صانالغان قايسى بىر عمللەر، مىلا زكات و عشر كىيلىرى، شىخى فائىدەدن بىگرەك جمعيتنىڭ منفعىتى اوچون خىدمت ايتەدر.

عبادتلىرىدىن كوتولگان عالى نەلەكنى طوتور اوچون اول (عبادت) سوز و حرىكتىدىن گنە عبادت بولمىچە معنالى و قلبى بولمق لازمدر. موندىڭ اوچون دە عبادتدە بولغان دعا و قرأتلىرىنىڭ بالالار آڭلار درجه دە معنالىرى دە اويىرەتلورگە تىرىشدر.

عبادتلىرىدىن طهارت، نماز، روزە، زكات، حج عملى صورتدە اويىرەتلوب، آلارنىڭ احكاملىرى دە بىلىرلور. عبادت قىلو اوچون قلب كىي بىرلىك دە صاف و پاك بولمىشى لازىم بولغانلىقىدىن، شول مناسبت بىرلەن جنابت و غسل احكامىنى دە

اوپرە نو لازمدر. بعضيلر نك ظن ايتووى شيكلىلى، حيات جنسيه گه متعلق موندى مسئلهلر اويات بولغان نهرسهلردن توگل، بلكه بره ونك شخصى واجتماعى حياتى اوچون كيره كلى بولغان معلوماتنى آلا طورغان اورننده اوپره نوب چاغراغه تيوشلى بولغانى احكامدر. موندن طش بوكونكى ايك زور نريه واجتماع عالمري نك دعوى وطلبلرينه كوره، اخلاق نقلغينك، پاك و عفتلى بولونك ايك زور چاره لرنندن برسى حيات جنسيه حقنده آلدن خبردار بولوب طورو بولغانلقدن، اول حقه گرچه نيره نكه كيتلمه گانده ده، شريعت احكامن اوپره نو مناسبتى برلن طارتماسقه، ادبى دائره ده حركت ايتوب، تيوشلى معلوماتنى بيرو لازمدر. موندى مسئلهنى مكتب بلدر مهسه نى بلدرور؟

قرآن كريم و تجويد.

قرآن كريم اسلام دينينك اساسى بولغان كېلى اول اسلام عبادت لرنده قرأتى فائده لى و ثوابلى بر عملدن صائالا طورغان ماده لرنك ده برسيدر. بناء عليه بر مسلمان بالاسنه مكتبده بو هزير و مقدس كتابنى درست ايتوب او قورغه اوپره نمك لازمدر. قرآن كريم عربچه اولديغندن، آنى اوپره نه باشلاماسدن مقدم عربى قرأت بلدرور گه تيوش بولادر. قرآن كريم قرأتى اوزينه مخصوص بر اصول، اصول تجويد طلب ايتكانلىكدن، بو اصول و قاعده لرنى بلدرگان تجويد احكامن ده اوپره تور گه و آنى عملا تطبيق ايتدرور گه تيوشدر. تجويد احكامن رعايه ايتونى قرآن كريم اوقى باشلاوغه فالدرمى، آنى عربى قرأت وقتندك اوق آلده طونارغه تيوشدر.

قرآن كريم قرأتى وقتنده بعض بر اخلاقى آيتلرنك مفهوم لرنده نه يتلوب كيتسه، بيك ياخشى بولور. بوغنه توگل، قرآن كريم حقنده طوغرى بر فكر بيرو اوستينه، علمى و تربيه وى فائده لرينى ملاحظه گه آلوب، بعض احكام آيتلرينك، تاريخى فصه لرنك، اجتماعى قاعده لرينك معنالى مناسب يولده نه يتلوب اوتك تيوشدر. طبيعى، بونلر بردن بوغار يراق صنفلر ده بولورغه و ايكنچى دن معنا آكلانو، تين گه نين معنا بيرو بولمى، مفهوم آكلانو يولنده بولورغه تيوشدر.

تاریخ انبیاء

پیغمبرلر انسانلرنڭ مرشدلری بولغانلقلرنندن، آلارنڭ ترجمهء حاللری بالالر و باشقلر اوچون ارشاد طریقلرینڭ ایڭ اشانچلیلرندندر. تاریخ انبیاء مندرجهلری عقیده اساسلرینڭ ایڭ عیانی دلیللری، اجتماعی و شخصی اخلاقنڭ ایڭ آچق نمونهلری، حسیات، اراده و مفکره تربیه سینڭ غایت ساده و طبیعی مؤثرلریدر. موندن باشقه تاریخ انبیاء، فوملر اعتباری ایله انسانیت تاریخینڭ و آنڭ ترفیسینڭ بالالق دوری دیمک بولغانلقلدن، اول بالالرنڭ روحلرینه ایڭ یاقن بر علم و مادهء تعلیمدر.

تاریخ انبیانڭ بو قدرلی مهم بولغان وظیفهلرینی اونهو و آنندن تله ننگان مقصدلرنی طوترو اوچون آنڭ اسملردن، آیلردن ویللمردن، یه شلر و عمرلردن، فقط پیغمبرلرگه یاخشى بولوب، باشقله لرنڭ بوزوق بولولرندن غنه بحث ایتهرگه تیوشلی نوگل. بلکه بو درسنڭ مندرجه سینه کرگان امتلرنڭ حیاتلری، اخلاقلری، موقع جغرافیئلری و آلارنڭ دینده، اخلاقده بوزوقلقلری بولارغه فارشی پیغمبرلر طرفندن دلیللر، و عطلر، تعلیملر، جناب حق طرفندن بیان ایتلنگان وعدلر و وعیدلر، نهایت بو وعد و وعیدلرنڭ بالفعل اظهاری کورسه تلمک لازمدر.

تاریخ انبیاء معلومانینڭ مفهوملاری قرآن کریمده گی قصهلردن آلنورغه تیوشلی. اسلوب و افاده طریقلری ایسه اصول تعلیم قاعده لرینه موافق بولسون.

تاریخ اسلام

دین درسلری آراسنده تاریخ انبیانڭ طوتقان اورنی بیک زوردر. لیکن سیر درسلرینڭ دین و اخلاق نقطهلرندن قاراغانده، طوتقان اورنلری ایسه طاقنده زورراقدر. آلار پیغمبرمنڭ اجتهادینى، غیرت رثباتینى اخلاق ظاهره سی ایله معاملات حسنه لرینى جانلاندروب کورسه تورگه، ایمان، اعتقاد و عبادات حقنده غی تعلیملرینی گرچه قسقالق برله ن گنه بولسه ده گه وده لندررگه تیوشدر. بناء علیه بوردن صوغشلر و غیر شوندى و افعله لرغه آزاورن بیرلوب، ایڭ کوب وقت یوقاریده مذکور ماده لرگه بیرلو لازمدر.

پیغمبرمنڭ تاریخی و آنی او قودن کونولنگان مقصد مذکور خصوصلر ایله گنده تمام بولماس. بو درسنڭ طولی بولووی و اوزنڭ وظیفه سن تماما

اوتەوى اوچون پېغمبەر مۇنڭ اخلاق و اوصافى ايله بىرگە آنڭ اخلاقى تعليملىرى دە اوبىرەتلورگە تېوشىدۇر. بىناۋە عليه سېر درسلىرىندە شىمائىل شىرىفە ايله مناسىبتىلى يا كە آگا علاوه اولارق، اخلاق حمىدەلردىن صبر، اطاعت، ثبات، اجتهاد وغىرلر خصوصىدە بىر يا كە بىر نېچە حدىث شىرىف مفھومى بىلدىرلورگە وشولار بىرلەن بالالارنىڭ يورەكلرن تىربىيە ايتەرگە طىرشو كىرەكدۇر. اسلام دىنىدە بولغان بىر اوقومشىلى كىشى دىنىنىڭ ايتىداسىن بىلگىنى كىبى، اوزىدە اول دىننىڭ نېچك طوم- تاشقانلغىن و اوز دىندەشلىرىنىڭ آز بولسىدە، كىلەر بولغانلغىن بىلووى دە تېوشىدۇر. مونڭ اوچون دىن درسلىرى اچىدە اسلام تارىخىنىڭ صوڭى دە يعنى زمانىزغە قىدرلى بولغان قىسمى دە اوبىرەتلورگە كىرەك.

دىن درسلىرىنىڭ صىنفلرغە بولنولرى.

۱ نچى صىنف :- عقىدەنىڭ بېشى اركانى حقىدە قىسقاچە شىفاھى معلومات بېرلور. تىعود، بىسمە و كىلمە توحىد حفظ ايتىدولوب، بىر مىسلمان بالاسىنىڭ اوزىدە وباشقىلرغە قارشى نېچك بولورغە تېوشىلگى حقىدە بىر آز اخلاقى معلومات بېرلور.

۲ نچى صىنف :- يىلنىڭ اولگى يارومىدە قرآن كرىمگە مفتاح اولاراق قرأت عربىيە كورسەنلور. قرأتىدىن صوڭرە، قرآن كرىم قرأتى باشلاتولوب (مىمكن بولسى) بىر جز قىدر اونلور.

علم حال قىسمى عقىدە و عبادانكە بولنوب يىلنىڭ اولگى يارطىسىندە عقىدە اساسلىرى شىفاھا اوبىرەتلىگىچ، تارىخ انبىاء باشلاتلور. انبىاء تارىخىدىن خىلقىت عالم، خىلقىت آدم، آدم (. . .) نىڭ پېغمبەرلىگى، قابىل و ھابىل قىسسەسى، شىبىث، ادرىس، نوح، ابراھىم، اسماعىل و اسماعاق (. . .) لرنىڭ تىرجمەھى حاللىرى بىرلەن تعليملىرى، نصىحتلىرى، امىتلىرىنىڭ مقابىللىرى و اخلاقىسىزلىقلىرى بىلدىرلور.

عبادتتىن عىلى صورىتدە طىھارت آلو و نماز اوقو طىرىقى بىلدىرلور. ئىسناۋ تىشەد و صلوات ايله قرآننىڭ آخىرىدىن ۸-۱۰ سوره يادلانلور.

تىنبىيە :- قرآن كرىم درسىدە، ايلنىڭ آخىرىدە قىسقا سورهلر بولماو شىرطى بىرلەن قىسقاراق آيتلىرىنى صابىلاب اوقىتودە معلم اختىيارلىدىر.

۳ نچى صىنف :- قرآن كرىم دوام ايتەر و ۳ جز قىدر كورسەتلور.

تجوید احكامى آڭلانلور. عبادتدن طهارت و نمازنىڭ فرض، واجب و مشهور سنتلىرى ايله مفسدلىرى هم نمازنىڭ انواعىدىن جماعت، عيد، جەمە، جنازە و اوقات خەمسەنىڭ فرضلىرى ايله سنتلىرى هم ركعتلىرى اوبىزەتلور. نماز اچىدە اوقولاچق دعالر ايله سورەلرنىڭ معنالىرى بىلدۈرلور. تارىخ انبىيائىدىن بنى اسرائىل پېغمبەرلىرى ايله قرآننىڭ مەدكۈرلرنىڭ و باشقەلرنىڭ حياتلىرى - حكام و ملوكتورى. حضرت عيسىنىڭ تەرجىمە ھالى بىتكەنگە قەدەر اوتلور.

۴ نچى صنف :- قرآن كرىم دوام ايتەر. عبادتدن نماز خەقنىدە تىكرار پاصالغاج، روزە، زكات، عشر، فطر صدقەسى، قىربان چالو و حج يەمىن اوتلور. تارىختىن پېغمبەرمىزنىڭ تەرجىمە ھالى (ايضاحدە ئەيتلەنگەنچە) و سېرى اوتلور.

۵ نچى صنف :- قرآن كرىم دوام ايتەر. پېغمبەرمىزنىڭ اخلاقى و ھىدىيەتلىرى اساس طوبىلۇب اخلاق دىنى و عائلە اخلاقى (نىكاح، طلاق شېكىللى) تەلىم ايتلور. تارىخ اسلامدىن خەلقئارا ئاشىدىن ايله امۇبىلر اوتلور. نمازدە اوقولغان سورە و دعالرنىڭ معنالىرى تىكرار ايتىدۇرلور.

۶ نچى صنف :- قرآن كرىم دوام ايتەر. طهارت، غىسل و روزە مەسئەلەلىرى تىكرار اولنور. اسلام عقىدەسى بىر نظام ئاستىدە آچىق دىلېلر بىرلەن تەلىم ايتلور. بىر نېچە مۇقەررە ھىفۇز ايتىدۇرلور.

تارىخ اسلامدىن: عباسىلر اوتلور. بونلرنىڭ اسلام دىنىيەتتە زور اشلىرى باشلانغانلىرىنىڭ تەرجىمە ھالىلىرى، ھەر بىر نەسب خەلىفە و قەتئىدە مۇسلمانلارنىڭ اىقتىسادى، اجتماعى، ىلمىي ھاياتلىرى و اخلاقلىرى كۆرسەتلىور. طوائىف ملوكتىدىن اندلس امۇبىلرى، فاطمىلر، ھىزىلر، سەلجۇقىلر بىلدۈرلەنگەچ، نھايت خەلىفەلىكنىڭ عثمانىلەرگە كۆچۈرى بىلدۈرلور. بۇ كۈن مۇسلمانلار يەشەۋچى مەملىكتلەرگە اسلامنىڭ كىرىشى. تەنقىھ :- تارىخ اسلام مۇناسىبىتى بىرلەن اورتاغە چىققان مىللەتلەر و دولتلىر ھەقەدە قىسقىچە غەنە مەلۇمات بىرە بارغە تېۋشلىدۇر.

آنا تىلى.

مقصد و اىضاح :- اىندائى مەكتەپدە آنا تىلى اوبىرەتۈدىن توب مقصد:

(۱) شاكر دىلارنى سوز بىرلەن فائىدەلانورغە اوبىرەتۈ.

(۲) آلارنىڭ فەكر دائىرەلرنى كېڭەيتىۋ، آلارنىڭ كىتابقە رەغبەت قوزغاتىۋ، آنى

مستقل و آڭلاب اوقورغە ملەكلەندىرو و آنى طورمىشە بىرنەچى درجەدە مەھم نەرسەلەردىن ايتوب طانتو، آلاىغە كىتابلار ياردەمى بىرلەن اوزلارنى تىرىيە و نىقى ايتىدورلەك و كىتابلار دە كوناك حىيات اوچون كىرەكلى معلوماىنى از لەب طابارلىق مەم آلدىرىنە چىققان ياكى بىر مەسىلە حقنىدە فائىلى كىنەكە شىلار آلورلوق بىر حاضرىك بىرو. (۳) ادبىيات و مەطبوعاىنكە مەھبەت قويدىروب، كىتابىنى آلاىر اوچون ابىك بىرنەچى استراحت ياردەمچىسى ايتىدوردر.

آلى يىللىق ايتىدائى مەكتەپنىڭ آنا تىلى آرقىلى بىرگەلى اوشبو نەلەكلەردىن دە توبەن طورماسقە تىوشلى.

آنا تىلى درسلىرى ايتىدائى مەكتەپدە، بالغاىصە آنىڭ اولىگى يىللارنىدە ابىك كوب اورنىنى اشغال ايتەرگە تىوشىدەر. چونكە اول باشقە تەلىم مادەلەرىنىڭ مەركىزى مەنزلەندە بولوب، بالالارنىڭ نىللارنى آچووى، فەكلەرنى كىنەكە تىنووى، اوبىلاو و سوبىلو قابىلىتلىرنى آرتىدرووى، فەكلەر تىرتىب بىرلەن تىزەرگە ملەكلەندىروى بىرلەن باشقە فەكلەرنى تەحصىل ايتونىڭ نىگىزن صاللا و آلارنى تەحصىل مەدىنەك بىك زور ياردەمچى بولا بارادر. آنا تىلى درسلىرى اوقو، يازو، اسلوب درسى، صرف و نەحو قاعدەلەرى اسمى بىرلەن بىر نەچە تورلىكە بولنەدەر. لىكن بولار بىرسى دە اوز باشىنە آىر مەبارەمى، بىرسى ابىك نەچىسى بىرلەن بىك ياقىن مەناسەتدە بارىغە، بىرسى ابىك نەچىسىنە ياردەم ايتەرگە تىوشىدەر. بو كوناكە قەدرلى بىزنىڭ مەكتەپلەردە سوبىلو درسلىرىنە اھمىيەت بىرلەمى كىلدى. لىكن موندىن سوڭ اول كىمەچىلىك مەطابق طونرلورغە تىوشىدەر. چونكە مەكتەپدە شاكرەنى اوقورغە و يازارغە اوپىرەتو نى درجەدە مەھم بولسە، آنى سوبىلەرگە اوپىرەتودە شول درجەدە اوڭ مەھمەدەر.

بالالارنى اوز باشلىرىنە اوقورغە اوپىرەتو اوچون ابىك نەچى يىلنىڭ سوڭقى يارىطىسىندىن دە سوڭقى قالىنى، آلاىغە اوپىدە اوقورغە كىتابلار بىرورگە و اوقوغانلارنى آڭلى بارولرىنە دقت ايتەرگە تىوشىدەر.

بو كون كىتاب يازارمىز بالالارغە مەغىصو و آلارنىڭ احوال روحيەلەرىنە موافق يازلغان كىتابلارغە بىك يارىلىدەر. لىكن شايد تىز كوندىن بو كىمەچىلىكنى طونرورغە طرىشلور و اھلى طرفندىن بالالار ادبىياتى وجودكە كىنورنىڭ چارەلەرى كورلور. ايتىدائى مەكتەپدەگى آلتى يىلنىڭ اولىگى دورىبىسى مەوما اوقورغە، يازارغە، سوبىلەرگە اوپىرەتو، صرف و نەحو قاعدەلەرىنە آشنا ايتو اوچون صرف ايتىلوب، قالغان ابىكى يىلدە بالالارنى مىلى ادبىيات بىرلەن قىسقاچە آشنا ايتەرگە طرىشلور.

یوقاریده مذکور درسلرنی آلوب بارو یوللری پروغرامده خیلی مفصل کورگه زلگان بولغانلقلرندن بو اورونده اول حقدہ سوز اوز ایتوب طورورغه لزوم کورلمه دی. سوز آخرنده، یالغوز شونی غنه ئەیتوب اوتەرگه تیوشلی که، آنا تلی کیره که اوقو ماتیریالی برلن، کیره که اوقو یوللری برلن ممکن قدر حیاتیقه یاقن طورورغه، اول اش ممکن قدر طورمش برلن متوازی بارورغه تیوشدر. شونسز بو کونگی پیداغوغیانک ایك مهم طلبی بولغان، تعلیمنی حیاتیکه یاقنلاشدر و اساسینه رعایه ایتلگان بولمی. اوشبو ملاحظه غه مبنی آنا تلی درسلی پروغرامینه خط یازو و خاطرہ دفترلری طوتو شیکلی عملی مادهلرنی کوبره که کرتورگه طرشلدی.

بو کون بزنگ کتاب بازارنده آنا تلی درسلی مناسبتی برلن قوللانورلق درسلیکلر بولماغانلقد، هر صنفده اوقلورغه تیوشلی مقاله و فطعلرنگ مندرجه لری سانالدی و بو ساناوده بالالرننگ فکر و آکلرنده تدریجا ترقی ایتولری اعتبارغه آلینوب ماتیریلانی ترتیبگه تزوده شول کوز آلدنده طوتلدی.

آنا تلی درسلیرننگ پروغراهی.

برنچی صنفده

هفته سینه ۱۲ ساعت.

I اوقو: - ۱) اصول صوتیه بوینچه بر الفبا کتابی اوتوب آنک تمامنده مناسب بر قرأت کتابی اوقو. اوقو یولی ممکن قدرلی آکلی و جانلی بولورغه تیوشلی. اوقولغان مادهلرنی آیرم سواللرگه جواب صورندنه سویله تلور. «مناسب بر قرأت کتابی» دیدک. لیکن بو کونگه قدرلی بزده یازلغان کتابلرننگ کوبسی اصول تعلیم طلبلرندن یراق طورغانلقلرندن هر صنفده اوقو اوچون تعیین ایتلورگه تیوشلی ماتیریلانک مندرجاتی حقدده بر ایکی سوز ئەیتوب اوتەرگه تیوشلی بولادر.

اوقو ماتیریلالی: ۱) بر نیچه گنه جمله دن عبارت حکایه و قصه لری. ۲) فسقاغنه مقاله لری. ۳) شعر لری. ۴) بالالرغه یکل آکلاشلوردای طابشماق و مقاللری. لیکن طابشماقار بو کونگی بعض کتابلرده بولغان « » کبی قبیج عبارهلی بولماسونلر.

اوفو ماتېرېيالىنىڭ مۇندىر جاتى: - (۱) بالالارنىڭ اويدىگى ومكئىدەگى حىياتلىرى.
 (۲) آلارنىڭ شادلىق وفايفوللىرى. (۳) عائىلە اعضاءلىرى. (۴) اويىك ومكئىدە كىرەك نىرسەلىرى.
 (۵) اوى حىوانلىرى. (۶) بىلىك و قىتلىرى. (۷) تەولكىكنىڭ تورلى و قىتلىرى. (۸) آطنەنىڭ
 كونلىرى و آيلىرى .

II سويلەو درسى: - ابتدائى مکتىبىنىڭ مقصدلىرىدىن بىرسى بالالارنى سويلەرگە
 اوبىرەتو و آلارنى اوز فكىرلىرىنى ترتيبلى و منطىقى رەوشدە آڭلانورغە ملىكەلەندىرو
 ايكانىلىگى ذكىر ايتىلىگان ايدى. بىنا ئۇلە، سويلەو درسىنى مکتىبە ياخشى اوروون
 بىرۇب، آڭارغە نىق دقت ايتەرگە نىوشلى. شول سببلى بو درسىنىڭ بىرىنچى سىنىفدىن
 باشلاپ، نا آلتىنچىغە قىدرلى ۋالىمى بارووى تىوشىدۇر. بىرىنچى سىنىفدە اول درس
 توبەندەگى يوللىرى بىرلەن بارورغە تىوش:

(۱) كوزگە كورنۇب طورغان نەرسەلىرىنى وحادىئەلىرىنى سانا. (۲) سوأللىرگە
 جوابلىرى بىرو. (۳) رىسەلەرگە قاراپ سويلەو. (۴) شا كىردىك اوز تىجرىبەسى، اوز
 حىياتى حقىدە سويلەوى. (۵) رىسەدە كورسەتىلگان بىر واقىئەنىڭ باشىدە ياكە
 سوئىتىدە بولغان حاللىرىنى سويلەتۇب رىسەنىڭ مۇندىر جەسىنى تكمىل و توسىع ايتو.
 (۶) سويلەنگەنلىرىنى بوتون سىنىف بىرلەن مەكە ايتۇب آلارنى تۇزەتو و تنقىد ايتو
 (بالاغە كەنىڭ سويلەوى اوخشاغان؟ نى اوچون؟ مەناسى بىرلەن). رىسەلىرى باردمى
 بىرلەن سويلەتو درسىلارنىڭ منظم وموقىتلى باروللىرى اوچون، اوز حىياتىدىن آلغان
 وبالالىر آڭلارداي بولغان واقىئەلىرىنى تىسۋىر ايتۇچى رىسەلىرى ايجاد ايتەرگە
 تىوشلى. اگەردە بو درس مىسلمان بالالىرىنىڭ رۇح و قىللىرىنى بۇتۇنلەي يات بولغان
 روس حىياتىنى تىسۋىر ايتۇچى رىسەلىرى آرقىلى آلۇب بارلىسە، آندىن چىققان ۋائىدە
 اول قىدر كۇب بولماس. مۇنى ايسىدە طوتۇب اوز حىياتىدىن تىسۋىر ايتۇچى
 رىسەلىرى حاضىرلەونىڭ چارەلىرىنى كورورگە تىوشلى .

III اسلوب درسى: - (أ) بىر حكايە ياكە ماقالەدەگى سوزلىرىنى باشقىلار
 بىرلەن آلماشىدرو: (۱) مرادلىرى بىرلەن . (۲) ماقالىلىرى بىرلەن ، (۳) مەناجەتتىن
 بىر آز ياقىن طورغانلىرى بىرلەن. (ب) بىرىلگان اسملەرگە مەناسىب صفتلەر، ياكە
 بىرىلگان صفتلەرغە مەناسىب اسملەر طابو. (ت) بىرىلگان اسملەرگە مەناسىب فەللىر،
 فەللىرگە مەناسىب اسملەر طابو.

IV يازو اشلىرى: - آ. باشلانغىچ اشلىرى؛ قول و كوزلىرىنى اوبىرەتو اوچون
 تورلى سىزلىرىنى سىزدىرو. آلارنىڭ شكىللىرىنى، قاي طرفقە سوزلۇلۇرىنى، نىچىك بىرلەشۋىرىنى

آڭلاتو. الفبا اوقلو مناسبتى بىرلەن حرفلار تىشكىل ايتىكان كىسەكلەرنى يازدرو. بونلردن تىدرىچا حرفلار، ايجىكلار، كىلمەلەرگە كوچو. حرفلار و كىلمەلەرنىڭ املاسى. ب. ۱) كىلمەلەرگە يازا باشلاغاچ، تىدرىچا قىسقا و معناسى بالالارغە بىك آچق معلوم جەملەرنى باشىدە كوچرو و صوڭىندىن املا يولى بىرلەن يازدرو. ۲) رىسملەر و نەرسەلەر ياردىمى بىرلەن نەرسە اسملەرنى يازدرو. ۳) بىر نەرسەنىڭ اسمىنىڭ آنىڭ عملى يا كە مخصوص صىفتى بىرلەن يازو. ۵) كىلمەلەرنى تاشلاشقا و آلار اورنىنە نىقتەلەر قويولغان جەملەرنى تاماملاب يازو.

ج. خىتلار يازو (يلىنىڭ آخىرىنە تابا): - ۱) ايدىدەشلىرىنە و معلۇمگە خىت يازو (بو درجەدەگى خىت الېنە «كاغىز بېر» «كىتاب بېر» «مېڭا كېل» دېگەن شېكىللى بىر اېكىتگە سوزدىن عبارت غايت سادە بولا). ۲) دىفتىرىنە آي، كون و چىصلالارنى يازا بارو. ۳) اسلوب درسى مناسبتى بىرلەن چىققان سوزلەرنى يازا بارو. يازو اشلىرىندە رىسم خىتنىڭ آچق بولۇپىنە املا و اسلوبلارنىڭ طوغرى بولۇپ- لىرىنە دىقت ايتەرگە نېوشىدرو. بو صىنفدە جەملەرنىڭ آخىرىنە نىقتە قويارغە نېوشىلىگەن آڭلاتورغە كېرەك. عملى و عىيانى اصولدە بولغاندە مۇنى اشلو و آغىر توڭل. مىثلا بىر شاكرىد «كىتاب بېر» دېيىپ يازا اېكان، آڭكارغە شول سوزلەرنىڭ آخىرىنە «بېر» صوڭىندە بىر نىقتە قويۇپ نېوشىلىگەن توشىندرو امكاندىن خارچ توڭل.

V صرف :- نەرسەلەر و اسم - مفرد و جەم، صىفتلەر.

دىن درسىنە مخصوص نىعېن ايتىلىگەن ساعت بو صىنفنىڭ بىرىنچى يارىتىشىدە بونلارنىڭ يوق، اېكىنچى يارىتىشىدە ايسە بىك آزدرو. شول سببلى اوقو، سويلو و مىحاكەمە درسىلارنى مناسبتى بىرلەن بالالارغە جىناپ حق، پىغمبەرلەر، كىتابلەر، فرىشتەلەر كېيى دىن اسلامنىڭ اساس اعتقادلىرى حىقندە جىزمى و آچق مىعاومات بېرلور و شفاها اولاراق تىعوذ، بىسملەر، توحىد و شىهادت كىلمەلەرىدە اوبىرەتلوب، مەمكىن بولغان نىدرلى آلارنىڭ مىعنالىرىدە اوبىرەتلور.

۲ نچى صىنف.

(ھىفتەدە ۱۲ ساعت)

I اوقو: - بو صىنفدە شوما و تونىك اوقو مقصدى كوزەتلور و آزلق بىرلەنگەن تىفسىرلى قرآن تىطىبق اولنە باشلار.

اوقو ماتىرىيالى: ۱) ادبى نىقتەلەر. ۲) قىسقاغىنە و فائىلى مىقالەلەر. ۳) قىسقاراق حىكايەلەر. ۴) قىسقا شىعرلەر.

مندرجاتی: - ۱) اوی (عائله اعضالرینڭ بر-برسینه بولغان مناسبتلری وهر برسینڭ عائله اچنده طونقان موقعی). ۲) مکتب (شاگردلر. آلارنڭ اوز آرا مناسبتلری. مکتبده برگه طورولری. مکتبده گی مشغولیتلری). ۳) اوبده گی و مکتبده گی اشلر (عائله ده زورلر نڭ وبالالرنڭ اشلری. مکتبده شاگرد و معلملرنڭ اشلری). ۴) طبیعت (به شلجه ویمش باعچهلر، قر-بالان، اورمان، کول، بووا، سازلق یلغهلر. قر و اوی حیوانلری). ۵) یلنڭ و قتلری. (یلنڭ وقتینه قاری طبیعتنڭ اوز گاروی. آول خلقینڭ یلنڭ تورلی وقتنده غی اشلری. یلنڭ تورلی وقتینه دائر مانور تصویرلر و شعرلر). ۶) آول حیاتی. ۷) شعرلر باتلاو.

II سویله و درسی: - ۱) شاگردنڭ اوز حیاتندن آلغان ماتیرياللرغه بنا ایتمک، نورلی نهرسهار حقنده سویله تو. ۲) اوقولغان بر مقاله نی شاگردنڭ حیاتندن به برهم و آطنه کونلری یوروندن یا که باشقه برهر اورنده اوفو و ایشتووندن آلغان معلوماتی برلن کیگه یتمرو و تکمیل ایتمرو. ۳) بر واقعنی اورنده یا که وقتده اوز گارتوب سویله تو. (مثلا: «جهی کونی اورمانده - جهی کونی بالانده»، «قشقی ایرنه - قشقی کیچ»). ۴) بر نیچه شاگرد اشتراک ایتمکان بر واقعنی برگه له توب سویله تو. ۵) ترسیم ایتمکان بر پلان بویچه شاگردلردن اوزلرینڭ اویلرن، قورالرن، باغچهلرن، قوراده غی بنالرن تصویر ایتمرو. ۶) اوقولغان بر حکایه نی نورلی اورنده سویله تو.

رسملر استعمال ایتمک بو صنفده ده برنچی صنفده غی یول برلن دوام ایتهرگه نیوشلی. آنده کورسه تلگانلر اوستینه مونده توبه نده گیلرده آرتدلرلور:

۱) بالالر رساملر نڭ مندرجه لرن اوزلرینڭ یورنمان و قتلرنده کورگانلری، اوقولغان حکایه و شعرلردن آلغان معلوماتلری برلن کیگه یتمورلر.

۲) رسمگه سویلهر اوچون (معلمنڭ یاردمی برلن) سؤاللر ترتیب ایتمورلر.

III اسلوب درسی: - ۱) برنچی صنف اوچون کورسه تلگان اشلر. ۲) بر اصلدن چققان سوزلرنی جیناو (مثلا اوقومق، اوقوچی، اوقونمق کبی). ۳) بر عملنی کوچلی یا که یومشاغراق اشلو (مثلا قچقرو-باقرو). ۴) بر صفتنڭ فوتلی یا که ضعیفی بولووی (مثلا، قزل-قزلاق-صاری-صارغلت).

VI پلان ترتیب ایتمو: - ۱) رسملر یاردمی برلن پلانلر ترتیب ایتمو. ۲) حکایه لرگه اسملر تابو. ۳) بوتون صنفنڭ اشتراکی برلن شاگردلرنڭ مستقل اشلولری اوچون سؤاللر ترتیب ایتمو.

۷ یازو اشلری: - آ. ۱) برنجی صنف اوچون کورسه تله گانلرنی بر آز تفصیلاب دوام ایتدرو. ۲) نهرسه اسملرن یازوب آلارنک عمللرن، تورلی خاصه و صفتلرن بیان ایتو. ۳) پلانلر، سؤاللر، جوابلر یازو. ۴) اوقولغان مقال و شعرلردن آلارنک مندرجه لری برلن مناسبتلی بولغان سؤاللرگه جواب بولغان اورنلرنی کوچروب یازو (مثلا یازو حقنده بر قطعه یاکه بر شعر اوقوغاندن صوڭ، شوندن توبه نده گی سؤاللرگه جواب آلو: یاز کونی آغاچلر نی اشلی؟ بیر اوستی نی اشلی؟ بالالر نی اشلی؟ فوشلر نی اشلی؟ یلغالر نی اشلی؟ کبی). ۵) سوزلر بیروب، جمللر ترنیب ایتدرو. بو درجه ده جمله ترنیب ایتهر اوچون بیرلنگان سوزلر کوزگه کورنوب طورغان نهرسه و عمللردن بولورغه تیوشلی. بو درس صوڭفی صنفقه قدرلی دوام ایتدرلوب، یوغار یلانغان صاین، بیرلنگان سوزلر قیینلاشا بارورغه، کیتکان صاین مادیاتندن معنویاتکه کوچهرگه تیوشلیدر.

ب. خطلر یازو: - ۱) معلمگه تورلی اوتنج برلن خط یازوب مراجعت ایتو. ایبده شلرینه اوینارغه یا که برگه لب درس حاضرلرگه چاقروب یازو. ۲) برگه له شوب برهر و ائعه نی خط شکلنده یازو. بو صنفده شا کرد معلمگه درست خطاب ایتهرگه (مثلا «قدرلی افندم»)، معناسن تمام و درست قویارغه، اوزینک آدرسن، مکتوبینک یازلغان کون و چیصلاسن یازارغه اویره نسون.

ج. ۱) اسلوب درسنده چققان سوزلرنی مخصوص دفته رگه یازا باروب، آلارنک مرادفی و مقابللرنده قید ایتهرگه. ۲) بر آلجوم دفته ری. اوزینک ایڭ یاراتقان شعر، مقال و طابشما فلرن یازارغه و اوقوغان قطعه لری اچنده کوکلینه ایڭ اوخشاغان جمللرنی شونده قید ایته بارورغه.

VI صرف و نحو: - برنجی صنفده کورسه تله گاننی تکرار ایتلور. حاللری و ترتیب لری برلن صفتلر-نهرسه لرنک حرکتلری و فعللر-اسم و صفتندن یاصالغان جمللر-ترکیب اضافیلر-ترکیب توصیفیلر-آلماشلردن (ضمیر) شخصییلر-آلماشلی و صفتلی جمللر-آلماشلی و فعللی جمللر-کمگه، نهرسه گه، کمدن، قایدن، کمده، فایده سؤاللرینه جواب بولغان شکللی. سوزنک طامری و نوشمه تالری. کلمه نی تعریف-کلمه نی ایچک-گه و ایچکنی حرفکه آیرو-مشهور حیوانلرنک، اوسملکلرنک و نهرسه لرنک اسملرنندن عبارت کلمه املاسی-هر وقت اوچراب طورغان عربچه سوزلردن ۳۰-۴۰ قدر کلمه-ت و ط، ص و س هم ث، ز، ض هم ظ و ذ حرفلرینک

فرقلرى-احمدالله و عین الدین کبى اسملىرى. «لى» قوشلغان صفتلىرى-يوغارغى سۇاللىرگە قاعدەلىرى-سۇال و خطاب جملەلىرى ایله اشارهلىرى-طولى طنش و بارطلى طنش اشارهلىرى-پول کوچرو قاعدەلىرى.

بو یل آخرنده شاگردلر آنا تىلنده معلمگە و ایبدەشلىرىنه فسقاغنه خطلر یازا آلورغه، کانۇپرت اوستینه آدرس یازا بلورگه (البته آنا تىلنك)، سوپله ننگان بر نرسهگه دائر بیرلنگان سۇاللىرگه جواب یازا آلورغه تیوشدر. بو صنفدن باشلاب بالالارغه اویده اوقو اوچون آلارنك آك و ادرا كلرى برلن مناسب كىتابلر بیره بارورغه تیوشلى.

۳ نچى صنف

(هفته گه ۱۰ ساعت)

I اوقو: (۱) انسانلرنك طورمشی: اولده هم شهرده، وطننك هم چیت ایلرده (مونی بالخاصه طورمشی تصویر ایتوچی قطعهلردن استفاده ایتلور).
 ۲) كشینك كشیگه نسبتی: دوستلق، دوشمانلق، محبت، شکرانه و کفران نعمت، حسد، حلق، مروه، قاطیلق، مین - مینك، اوز اوزن فریان ایتو، برگه لهب اشلهو (زورلرنك، بالالرنك، مكنب ایبدەشلىگى). ۳) كشی و طبیعت. موندە ادبی مادهلر فنئى مادهلر بلن نوبتلەشوب بارورغه تیوشلى. بو قسمده كشینك مدنی خدمت و موفقیتلىرى، طورمشیده مسکننده، کیمینده، بر اورندن ایکنچی اورنغه کوچوندەگى و عموما آنك حیاتندهگى ترقى و تکاملی کورسه تلورگه تیوش.

بو صنفده قرآن تفسیرلى بولو برلن بر ابر معنیدارده - یعنی جملهلرنك، معناسینه کوره طوقتاو، طنو- طاوشلرنی اوزگەرتو برلن ده - بولورغه تیوشلى.
 II سوپلهو درسى: (۱) اوقوغان مقالهلرنك تورلى کیسه کلرن سوپلهب بیرو، ۲) بر نیچه مقالهدن جینالغان معلوماتنه اوبوشدروب سوپلهو (مثلا بیرلنگان بریلان بوینیچه حکایهلردن، شعرلردن اول كشیلرینك بره و قندهغى مشغولیتلرینه یا که مکتب شاگردلرینك خدمتلرینه عائد اورنلرنی جیناب، شولارنی بر ترتیب برلن سوپلهو). ۳) فعللرنك شخصلرن آلماشدروب سوپلهو. ۴) اویده اوقولغان برکتاب یا که مقاله نك مندرجه سن سوپلهب بیرو. ۵) عوم حقنده بیرلنگان حقیقتلرنی آلوب، شونده داخل بولغان فردلر حقنده

بر نەرسە سويلەو. (مىثلا اورماننىڭ فائىدەسى حەقىدەغى بىر ماقالەنى اوقوغاچ، قاراما، قاين تىرەك وامىثالى آغاچلارنىڭ فائىدەلىرى حەقىدە آيرىم - آيرىم سويلەو. ۶) خىصوصى خاللىرگە، تەتقىقاتلارگە بنا ايتوب، عموم حەقىدە بىر نەرسە سويلەو (مىثلا آيو، بورى، تولكى لىر نىڭ حىيانلىرى بىرلەن آشنا بولغاچ «بىر تەتقىچ حىوانلار نىچىك آزىق تابالار؟» غىنوا نىنە سويلەتوكىبى). ۷) شا كىردلر نىڭ اوزلىرى كوروب طورغان بىر واقعە حەقىدە سويلەتو. ۸) تىرتىب ايتىلگان بىر پىلان بويىچە، اوقولغان بىر ماقالەگە غائىد بىرەر قىطعە اوقىتو. ۹) شا كىردلر نىڭ اوز خىزىنەلر نىدە بولغان معلوماتلىرى بويىچە تصوىرلار اشلەتو. ۱۰) بىرەر اش حەقىدە حساب (آنچوط) تىرتىب ايتىدرو (مىثلا مەكتەب اشلىرى حەقىدە مەكتەب تىرە ياغنىك يوروب كىرو كىبى). رسەلەر بىرلەن: ۱) رسەمنىڭ مىندىر جاتى اوچون پىلان تىرتىب ايتو. ۲) آنىڭ مىندىر جاتىن بىرنچى و اوچىنچى شىخىسلر اسەندىن سويلەب بىرو (سويلەونىڭ تورلى اصولى بىرلەن) ۳) رسەمنىڭ مىندىر جاتىن تەكەمىل وتوسىع ايتو. ۴) رسەلەرگە قاراب، فىزىكىدە ماقالەلر بازو (مىثلا قاربوزنىڭ ياكە قىيارنىڭ تىشلووى و اوسووى حەقىلر نىدە).

بو صىنفدە رسەلەر تىكىشىر گاندى، شا كىردلر نىڭ تەجرىبە و مىشاهدە قولىرىنىڭ آرتولىرىنە دقت ايتەرگە تىوشلى. مىثلا آلار رسەدەگى نەرسەلەرگە قاراب واقعە نىڭ اورنىن و وقتىن تەيىن ايتولىرى اوستىنە آندەغى كىشىلر نىڭ چىرايلىرىنە قاراب، آلارنىڭ خالالىت روخىبەلر نى ونى اشلەرگە طورغانلىقلار نى، بىرەونىڭ ظاهىر و قىياقتىنە قاراب، آنىڭ نى اشدەگى كىشى بولغانلىغىن تەيىن ايتەرگەدە اوبىرەنسونلر.

III اسلوب دىرسى: ۱) صفت و فعللر نىڭ كىرىلىرى. ۲) مىشترك سوزلر نىڭ ھىر معناسىن كورسەنوردەى جەملەر تىرتىب ايتو. (مىثلا طاقتاغە قاداق قاقىم - بىر قاداق شىكىر آلدىم). ۳) مترادفى سوزلر و جەملەر تىرتىب ايتوب آلارنىڭ آراسىندە بولووى مەمكىن بولغان فرقلرنى كورسەتوب آڭلاتوب كىتو. ۴) بىرەونىڭ سوزلر نى سويلەوچىنىڭ اوز سوزى ياكە ناكلنىڭ سوزلىرى بىرلەن سويلەو. ۵) بىر نىچە سوز بلەن افادە ايتىلگان معنائى بىر سوز بىرلەن ياكە بالەكسى افادە ايتو (مىثلا «كوزسىز كىشى-صوفر»، «آياغى ضەيفى-آقساق» كىبى). ۶) سوزلر نىڭ اصل معنالر نىدىن چىقارلولىرن آڭلاتو.

IV پىلان تىرتىب ايتو: - ۱) حكاىە و ماقالەلرنى كىسەكلەرگە بولوب، ھىر كىسەك اوچون مىناسىب اسەلەر تابو. ۲) ياصالغان بىر پىلانىنى كىمگە ايتو. ۳) سويلەر و انشا بازار اوچون مىستقل صورتدە سوللر تىرتىب ايتو.

V يازو اشلىرى: - آ . ايكنچى اوچون كورسەنلىگان نى كىنگە يتوب و نصىلاب اشلتو. ب. ۱) بركونلك دفتەر طونوب آندە يلنى، آينى كوننى، هر كوندە هوآنك درجە حرارتى، ياكفور وقار يابولرى، يلغلەرنك طوگو و آچلورن، آغاچ يافراقلار ينگ صارايبو، وقويلورن، قوشلارنك اوچوب كىتو و كىلورلرن هم بولاردن باشقە مکتب حىاتندە گى قزقى و افعەلرنى قىد ايتە بارو (۲) شول اول ياكە شەردە بولغان مەھرەك و افعەلرنى كوبرەك يازو. ۳) اسلوب درسى مناسبتى برلەن چىغان سوزلرنى يارا بارو. ۴) «آلبوم - دفتەر» گە يازونى دوام ايتدرو ۵) اوقولغان بر مقاله دن شونىدە مذکور بر شىخنىك بر جەتینە عاىد بولغان اورنلرن صايلاب، شولارنى بر ترتیبكە تزو. ۶) حكايەلر و امثاللر بويىچە حيوانلرنك خاراكتىرىستىقالرن ترتیب ايتو.

ج. خط و انشا درسلىرى: - ۱) اش مکتوبلىرى و زاپىسقالر يازو (مثلا كىبتكە نرسە صوراب، مەلمگە اوز ينگ خستەلگىن بلىروب، ايدە شىنە درسلىر و كىتابلر حىقنە صوراشوب). اولدە ياكە شول شەردە بولغان مەھم و افعەلرنى بيان ايتوب بر كىشىگە خط يازو. ۳) قىدىراق سوزلر بىروب جەلەر ترتیب ايتدرو. ۴) رسملرگە قاراب، اوقولغان و ايشتكانلر ينە تا يانوب انشالر يازو. ۵) بيان و اىضاح ايتلىگان صرف و نحو قاعدەلر ينە تطبیقا املا يازو.

VI صرف و نحو: - اوتكان سەندە گىلرنى تکرارلاو هم كىنگە يتو - طاوشلر و طاوشسىز، قانى و يوشاق حرفلر - باصالغان و اصل صفتلر - فەللرنك زمانلرى و شىخلىرى - سان اسملىرى و ترتیبلىرى - سانلى جەلەر - قوشمتالر - قوشمتالر ایلە اسملرنك، صفتلرنك، سانلرنك و آلماشلرنك اوز گەرولرى - (:، «) ، اشارەلرى. مذکورلرگە قاعدە املاسى. اسملر، صفتلر مصورلرغە كلمە املاسى - و بىك مستعمل عربچە سوزلرنك املالىرى و آلارنك معنالرن آكلاطوردای جەلەر.

۴ نچى صنف

(هفته گە ۶ ساعت).

I اوقو: - ۱) انسانلرنك برگە بەشەولرى و برگەلەب اشلورلى. (موندە تقسیم الاعمال اصولى آكلاتلور). فردلرنك، قوم و ملتلرنك اوز آرا مناسبتلىرى. ۲) ارادە اختيار يەلرى قوتلى عالىجناب ذاتلر - اش و فكر كىشىلرى - شاعرلر - رساملر - سياسىلر؛ حاکمەر بالخاصە اوزمزنك مىلى و دىنى كىشىلرمز.

۳) انسانیتنىڭ مەنى تەرقىبىسى. بۇ سىنىپتە دە ادبى پارچەلەر، فنى ماقالەلەر بىرلەن آراش بارغە ئېوش. مۇندە اوقو درسلىرىدىن توب مقصد: شاکردلرنىڭ انسانىيەتنى حقدەغى معلوماتلرنى آرنىدرو و تېرەنەيتودر.

II سوپلەو درسى: - اوچىنچى سىنىپ اوچون كورسەتلىگان تەرتىب و يول بىرلەن بارىلو. لىكن ماتېرىيالى اوشبو سىنىپنىڭ اوزىندەگى مادەلەردىن آلنورغە تېوشلى. رىسملەر بو سىنىپتە طاقىن دە اطرافلى و مفصلراق تەھلىل ايتلورلر.

III اسلوب درسى: - اوچىنچى سىنىپ اوچون كورسەتلىگانلر اوستىنە توبەندەگىلەر آرنىدورلور: ۱) بىر معنائى افادە ايتكان جەلەنى تولى شىكىگە قويو (Перифразировка) ۲) قوشمەتا جەلەلر ياصاب ملىكەلنو. ۳) جەملە شىرطىلەر ياصاو. IV پلان تەرتىب ايتو: - اوچىنچى سىنىپ اوچون كورسەتلىگان اصولك بولور. لىكن رىسملرنىڭ ياردەمىدىن باشقە .

V يازو اشلىرى. - آ. رىسملەرگە، اوقوغان كىتابلرېنە، يوروب كورگان نەرسەلرېنە عائد موضوعلەرغە يازدرو.

ب. ا. اوتكان سىنىپلر اوچون ذكر ايتلىگان كونلك دفتەر و آلجوملرنى دوام ايتدرو. ۲) اوبدە اوقولغان كىتابلرنىڭ اسملرنى و آلار حقدە فسقاغە ملاحظەلر يازوب بارو.

ج. خط و انشالار: - ۱) خصوصى واش خطلىرى تەرتىب ايتو، زاپىسقالر و اوتىچ مکتوبلىرى يازو. ۲) حكاىە ياكە مقالهنىڭ مفهومى يازو. ۳) رىسملەرگە قاراب انشا يازو. ۴) امثاللرنى پېسەسەغە ئەيلەندرو. ۵) صرفى و نچو قاعدەلرېنە تطبىقا املا يازو.

VI صرف و نچو: - اوچىنچى سىنىپتە كورسەتلىگانلرنى تىكرار و توسىع. بسىط و مەركب جەلەلر، فسقا و اوزون جەلەلر، تەماملقلرنىڭ اورتلىرى. تەماملقلرنىڭ اورتلىرىنە جەلەننىڭ معناسى، فعللرنىڭ اشتقاقلىرى و قاعدەلرېم مذكور قاعدەلردە املا، عربچە سوزلرنىڭ املالىرى و معناللىرى، فارسى سوزلر، فارسى توكىب توصىفى و اضافىلر، عربى توصىف و اضافەلر.

بو يىلنىڭ يارومىدىن صوڭ صرف تەرتىب و اصول بىرلەن باشلانور: كەمە و معنا، كەمە، اىچك و صرف حرفلرنىڭ سانلىرى، يازلىشلىرى، نالفللىرى، عربى، فارسى و توركىللىرى - بىرنچى اىچكەگە كورە كەمەنىڭ اوقولشى - عربى و فارسى كەمەلرنىڭ املالىرى قاعدەسى.

۵ نچى صنف.

(هفته ده اوج ساعت).

I اوقو: - بو صنفده شاگردلرگه كوبرهك ادبى پارچهلر اوقتوب، آلارنى ادبیاتنڭ تورلری برلن اوستدن گنه طانشدر ا باشلارغه تیوشدر. شول سببلی مونده اوقولغان نهرسهلر ادیبلرمنڭ اثرلرندن آلنغان بولورغه كیرهك. صنفنڭ برنچى یارتیسنده اوقولغان قطعهلر كوبرهك بالالرنڭ حیات وحسبانلرینه عائد بولوب ایکنچى یارتیسنده اوقولغان نهرسهلر ایسه عموما خلقنڭ حیات ومحیطینه دائر یازلغان اثرلردن آلنغان بولورغه تیوشلی.

ادبى پارچهلرنى اوقو نرتیبینه کیلگانه، معلومدن مجهولگه، یافندن یرافغه کوچو طریقن آلفه قویوب بالالرغه ایڭ یاقن طورغان خلقدن - اکثریت اوچون اول خلقندن - باشلاب، شونندن تدریجا مملکتنڭ ودنیانڭ باشقه قسملرینه کوچلور. بزنگ ادیبلرمن طرفندن تالیف ایتلگان اثرلرده حاضرگه مونده ذکر ایتلگان طلبلرغه جواب بیرردهی قطعهلرنڭ بارسیده طابلوب بتمهسهلر، آلارنى روس ادبیاتندن نرجهه ایتهرگه ممکن. لکن نرجههده بیک ادبى - یعنی اسلوب وشيوهسى صاف اوزمزچه بولغان بر نل استعمال ایتهرگه تیوشلی.

اوشبولار برلن برابر یلنڭ هر ایکی یارتیسنده ماتیر یالغه مناسب شعرلرده اوقتوب بالالرغه پوئیزیا وشعر حقلر ندهده معلومات بیره بارورغه تیوشلی.

II سویلهو درسى: - دورتنچى صنف اوچون کورسه تلگن اشلر بر آز تفصیل وتوسیع برلن دوام ایتدرلور.

III اسلوب درسى: - دورتنچى صنف اوچون کورسه تلگانلر دوام ایتدرلور.

IV پلان ترتیب ایتو: - دورتنچى صنف اوچون کورسه تلگان اصول برلن.

V یازو اشلری: (۱) بر معنای تورلی جهله برلن آکلانورغه ملکه لندرو. (۲) پلانلر نرتیب ایتو. (۳) اوقولغان اثرلرگه عائد بیرلگن سؤاللرگه جواب بیروب، اول رهوشلی جواب بیرونڭ سببلرن ایضاح ایتو. (۴) اوقولغاننڭ خلاصه سن یازو. (۵) فسقهلرنی تفصیلاب یازو. (۶) مقایسه. (۷) بر نیچه اورندن جینالغان ماتیر یالنی اویوشدروب یازو. (۸) اویده یا که مکتبده اوقولغان اثرلردن، یا که شاگردلرنڭ اوز حیاتلرندن آلنغان موضوعلرغه انشالر یازدرو. (۹)

اوقولغان وتېكىشلىگان اثرلر حَقْنَه ملاحظه لىر يازو. ۱۰) مکتب اچنده گى، اول (ياکه شهر) آراسنده غى مهم واقعه لىر حَقْنَه حساب لىر (آنچو طلر) ترتیب ايتنو. ۱۱) تورلى خطلر يازو. ۱۲) اوقولغان اثرلردن كوگلىنه اوغشاغان جمله و اورنلرن صايلا ب يازو. ۱۳) اوقولغان كتابلرى نىڭ اسمن قىد ايتنه باروب، آلا ر حَقْنَه غى ملاحظه لىر ن يازا بارو.

IV صرف و نحو: - سوزلرنىڭ تورلرى - اسم خاص و عام - مفرد و جمع - تصغير - ضمير لىر - فعللر: زمانلرى - اييه لىرى، اصل و تعريف لىرى، بارلىق و يوقلقلرى، مجهول و معلوم لىرى؛ بايلىرى - اسم عددلر و معدودلر - صفتلر: اصل صفتلر - اسملردن، فعللردن، سانلردن - باصالما صفتلر - آزلق و كوبلك صفتلرى - مبهم، مؤكد صفتلر - عربى صفتلر - قوشمتالر - قوشمتالر ايله اسملرنىڭ، صفتلرنىڭ اوزگارولرى - قىدلر - املقلر.

۶ نچى صنف

(هفته ده ۳ ساعت).

I اوقو: - ۱. ادبى قطع لىر تېكىش لىر دوام ايتوب، بيشنچى صنف اوچون كورسه تلىگان ماتىريال توسيع و تكميل ايتلور. مونده حيات و واقعه لىر گه تارىخى جهت لىر دده اهميت بىرلوب، تورلى دورده گى حياتنى تصوير ايتوچى اثرلر تېكىش لىر. ۲. ادبياتنىڭ تورلرى حَقْنَه فسقه چه معلومات. شول مناسبت بىرلن مىلى اديب و شاعر لىر مزننىڭ ترجمه حال لىرى سويله نور.

سويله و، يازو و اسلوب درس لىرى بارسى ده بيشنچى صنف اوچون كورسه تلىگان يوللر بىرلن دوام ايتىرلوب ماتىريال غه مناسب رهوشده توسيع و تكميل ايتىرلور. II صرف و نحو: - صرف و نحو نىڭ تعريف لىرى - جمله - جمله لىر نىڭ كېسه كلىرى. فسقا و اوزون جمله لىر، بسىط و مركب جمله لىر - تماملقلر - تماملقلرنىڭ اورنلرى - فعلنىڭ جهله ده اورنى - كرش سوزلر - يه شىرن و آنقى جمله لىر طنش و اشاره لىر.

كنايت و انشا اصول لىرى. فسقا چه ادبيات فاعده لىرى و اصول لىرى. ايسكى و يا كفا شيوه لىر مزن بىرلن طانشىدرو. (فضائل الشهور، فيوم ناصرى اثرلرى و غير لىر).

حساب.

مقصد و ایضاح: - ابتدائی مکتبہ حساب اوقتودن مقصد: شاگردلرنی حیاندہ سان و اولچہ ولر بلهن فائدہ لانورغہ اوبرہ توب، آلارده دفت، اعتنا و انتظام عادنلرن باصاب چغارو و آلارنڭ هر اش و فمکلرنده ترتیبلی و منطقی بولورغہ ملکه له نولرینه یاردم اینودر.

آلتی یللق بر مکتبہ حساب قورصی تماما اونلورگه تیوشدر. لیکن بردن مکتب ابتدائی بولوب، آنڭ پروگرامنده باشقه مههرهك درس مادهلری كوب بولغانلقدن، ایکنچیدن اول فن قورصندهغی مادهلرنڭ بارسینه بردهی اهمیت بیرلسه، مکتبڭ پروگرامی بالالر تحمل و هضم ایتهردهی بولودن یوغاری چغوب کیندکانهلکن، اول درس قورصندهغی مادهلرنڭ عملی اهمیتی بولغانلرینهغنه کوبرهك دفت ایتوب، عملی اهمیتی اول قدر كوب بولماغانلرن اوستندن گنه اوتهرگه تیوشلی. بناء علیه مخرجلری بیک زور بولغان کسر عادیلرگه اعمال اربعه اجرا ایتدروب اوطرورغہ، خلیطه، شرکت، اجنبی آقچهلرن روس آقچه سینه ئه بله ندر و (цѣлоєправило) لرنی آیرم بابلر ایتوب آلوب، آلارغہ مخصوص ترتیب ایندگان مسئلهلر چغار توب طورغہ، شولای اوق مندرجاتی اعتباری برلهن حیاندہ اوچراماسدای تیپده بولغان مسئلهلرگه اورن بیررگه لزوم یوق. بوکون استعمالده بولماغان ایسکی یونان روما و مصر آقچه هم اولچهلرینی حاوی مسئلهلرده بوتونلهی طاشلانورغہ تیوشلی. آلار اورنینه عملی اهمیتلری كوب بولغان فائض، ژیکسل، پراتسیمنت کاغدلری، آبلیغانتسیبه و آقسیبهلر حقنک، معلومات بیروب، صوگھی یلک بالالرنی سودا حسابی برلهن ده بر آزرارق آشنا ایتو تیوش.

حساب درسلری مناسبتی برلهن بیرلهچک مسئلهلرگه کیلیگانه آلار مندرجانلری اعتباری برلهن ممکن قدر حیانتکه یاقن طورغہ، عملیات و حیاندن یراق بولغان تیبلرگه اورن بیرلهماسکه تیوش.

حساب قورصن اوشبو یول برلهن بر آز یگله ییتکاندن صوگ آنی آلتی یلده کورسه توب و بلدروب چغو البته ممکن بولور.

قورصنی صنفلرغہ بولوگه کیلیگانه، اول توبه نده گیچه بولورغہ تیوش: برنچی صنفده کوبرهك وقتنی صانلرنڭ مفهوملرن اعمال اربعه نڭ معناسن آکلانورغہ صرف ایتلور و اعمال اربعه ۱-۲۰ آراسندهغی عددلر اوستنده

اجرا ايتلور. بو صنفدهغى اش كوبرهك ذهنى بولورغه تيوشلى. شولاي اوق اونلقرغه اعمال ار بعه اجرا ايتويوللرى، ايڭ مستعمل اولچه و اصوللرى كورسه تلور. ايكنچى يلدە اشنىڭ كوبسى مڭ اچندە بولغان عددلرنىڭ اعمال ار بعه سى تيرەسندە بولور. لىكن اعمال ار بعه گە ملكە حاصل ايتو كوبرەك مسئلهلر چيشو يولى برلەن بولورغه نيوش. عمللر آراسندە تقسيم ايڭ قيينى بولغانلقدن آڭارغه كوبرەك دقت ايتەرگە تيوشلى بولور.

اوپنچى يلدە، برنجى وايكى يلدە آلغانلرنى تکرار ايتكاننىڭ صوڭندە غير محدود عددلر اوستندە اعمال ار بعه باشلانور. شولاي بولسەدە بو صنفده عددلر غير طبيعى زورلقدە كورسە تلمەگان ياخشى. بو صنفده اسملى و مركب عددلر حقتەدە ترتيبلرەك معلومات بىرلە باشلار.

دورتنچى يلدە نورلى تىپدە فصيله مركب مسئلهلر حل ايتو يولى برلەن اعمال ار بعه گە ملكەلنو دوام ايتەر و آخرغه طابا كسر عاديڭ اعمال ار بعه سى قسقاچه كورسە تلور.

بشنجى يلدە كسر اعشارى كورسە تلوب پراتسينت حقتەدە معلومات بىرلور (بو معلومات باشدە وقت اصلن (элементъ) حاوى بولمىچە، يالغوز معلوم بر عددنىڭ ايكنچى معلوم بر عددنىڭ يوزلك اعتبارى برلەن نيچەنچى اولوش تشكيل ايتكانلىگى معناسندە گنە يورتلوب، صوڭندىن غنە فاپيتالدىن فائده طابو معناسينه كوچلور). بو صنفده كسر اعشارى مفصل اونلوب آنى عادىگە و صوڭفينىدە اعشارىگە تحويل ايتو بوللرى كورسە تلور. كسر اعشارى تمام بولماچ، شاكردلرگە ميتره اصولى بلدرلور.

آلتنچى يلدە، باشليچە مسئلهلر حل ايتويولى برلەن عادى و اعشارى كسرلرنىڭ قورصلرى تکرار ايتدرلور. و آندن صوڭك سودا حسابينه كوچلوب، اول حقتە بر آز معلومات بىرلور.

بوغاريدە ئەيتلگانچە، صنفلردە بىرلگان مسئلهلر بارسىدە حياتدن آلنغان بولورغه و مندر جانلرى اعتبارى برلەن آلا ر بالالرنىڭ اوز باشلرينە كيلوب طورمقدە بولغان حاللرنى تصوير ايتەرگە تيوشدر.

حساب درسلرینک پروغرامی

۱ نچی صنف

(هفته ده آلطی ساعت).

(۱) بردن اونغه قدرلی صانغه اوبیره نوب ، شول اوق چیکده رقمه ر و اعمال اربعه و آلارنک علامتلی برلن طانشو. (۲) یوزگه قدر اونلقلر برلن اعمال اربعه . (۳) ۲۰-۱ عددلرلی اوبیره نو و آلار اوستنده اعمال اربعه اجرا ایتو. (۴) ۱۰۰-۱ قدر رقم یازا بلو. (۵) یوز اچنده جمع و طرح (باشلیچه مسئلهلر یاردمی برلن) (۶) عیانی مثاللر برلن نیچه آرتق و نیچه کیم بولولرلی ایضاح ایتو. (۷) آرشین ، پوط ، فاداق ، صوم ، تین شیکلی بیک کوب استعمال ایتله طورغان اولچه ولر برلن طانشدرو.

۲ نچی صنف

(هفته ده آلطی درس).

- (۱) یوز اچنده ضرب و تقسیم .
- (۲) فلان مرتبه آرتق یا که کیمنی ایضاح ایتو.
- (۳) یوز اچنده مسئلهلر حل ایتو.
- (۴) ۱۰۰۰ گه قدرلی رقم یازا بلو.
- (۵) ۱۰۰۰ گه قدرلی اعمال اربعه .
- (۶) ۱۰۰۰ اچنده مسئلهلر حل ایتو.

۳ نچی صنف

(هفته ده آلطی درس).

- (۱) نیندی گنه زورلقده بولسه ده ، بر عددنی نه یته و یازا بلو. (۲) شولوق زورلقده بولغان عددلر اوستنده اعمال اربعه اجرا ایتو. (باشده جمع برلن طرح . آندن صوگ ضرب برلن تقسیم) . و آلارنی درستلهب قاری بلو.
- (۳) روس اولچه ولری برلن طانشو. (۴) اسملی مرکب عددلر نک اعمال اربعه سی. (۵) پلان ترتیب ایتو.

۴ نچى صنف

(هفته ده دورت درس).

(۱) بونون عددلر نك اعمال ار بهه سن تكرار ايتو و نورلى تيپده مسئلهلر حل ايتو. (۲) بيراگان اولوش بوينچه بونونى - بونون بوينچه آنك مطلوب اولوشنى تابو. (۳) كسر عادينك اعمال ار بهه سى (فسقاچه غنه). (۴) سطح اولچه و - لرى و آلارغه مسئلهلر حل ايتو. (۵) پلان ترتيب ايتو.

۵ نچى صنف

(هفته ده بيش ساعت).

(۱) كسر عادينى مفصلراق تكرار ايتو. (۲) كسر اعشارى - اعمال ار بهه سى. (۳) كسر عادينى اعشاريگه - اعشارينى عادىگه تحويل ايتو. (۴) ميتره اصولى. (۵) پرانسپنت حقنده. (۶) جم اولچه و لرى و آلارغه مسئلهلر. (۷) پلان و ابضاح (يازوب).

۶ نچى صنف

(هفته ده بيش ساعت).

(۱) عهومي بر تكرار (۲) واردات و مصارف دفته لارى طونو اصولى. (۳) حسابلر يورتو (счетов). (۴) نسبت و تناسب. (۵) پلان و ابضاح. بو صنفدهغى مسئلهلر آيروچه عملى بولوب هندر جاتلرى اعتبارى برلن توبه نده كيچه بولورغه تيوش:

(۱) اوى ، مصرفلرى و توله نگان نالوغلر حقنده. (۲) پاراخود و چوين بولنده مال وكشى يورتو بهالرى. (۳) سودا اشلرى : مالنك بهاسى ، بيهره راسخوطلرى ، فائده و ضرر ، پوشلينا ، كامبسيه آفچه سى ، آفچه غه آلو ، كوتهرگه آلو و امثالى بر سودا گرنك حياتنده اوچرى طورغان نهرسه لر. (۴) ايگن اشلرى بيز و اوراقى بهالرى ، بر ديسه تينه آشلقنك توشكان بهاسى - آشلقنى جيناو و صاتولر. مال آصراو و آنى صاتو. اوشبولر مناسبنى برلن شاگردلرگه مركب فائضلر و طابليتنسه لر ياردهى برلن آلارنى تابولر ، ويكسل (يازو ، ايكنچى قولغه بيزو ، وقتى طولو ، پراتيستوايت و اوچيتاوايت ايتولر) بانقه و اسسبير يغانلنى فاصه لرغه آفچه صالولر ، بروتو ، نيتو ، تارا ، تاريى ، پوشلينا لر حقنده مال و ملكنى استراخاوايت ايتولر توغروسنده معلومات بيزه باررغه تيوشلى .

جغرافيا .

مقصد و ايضاح: ابتدائی مکتبده جغرافيا او قوتودن توب مقصد: بالالرنڭ نظرلرن كيكه يتوب آلارنڭ كوز آلارينه بير اوستنده بولغان تورليك و بايلقلرنى آچوب سالو، آلا رغه تورلى اورنده يه شه وچى كشي لرنڭ حياتندن فائده لى نمونه و مثاللر كورسه توب طبيعت و محيط برلن انسان حياتى و معيشتى آراسنداغى مناسبتنى آڭلاتو و شولار ياردمى برلن آلارده ثبات، اجتهاد و علم قوتلرينه اعتقاد حاصل ايتدودر. شول سببلى جغرافيا درسند توب موضوع انسان بولوب، طبيعت حادثه لرينه، آلارنڭ انسانغه و آنڭ حياتينه تاثيرلرى نسبتند گنه اورن بيررگه تيوشلى. بر مملكتنڭ جغرافياسن اوقوتقانده شونده يه شه وچيلرنڭ هنر و صنعتلرينه، آلارنڭ اوز طور مشلر ينى ياخشر تو يولنده كورگان چاره لرينه، آلاردهغى علم و معارفنڭ قوت و درجه سن كورسه ته طورغان حاللرگه كوبرهك طوقتارغه كبرهك بولادر.

جغرافيا بيك كياڭ بر فندر. شونڭ اوسته وينه آنده تصوير ايتلگان نهرسه لرنڭ بيك كوبرن عيانا كورسه تو ممكن تو گلدر. اوشبو جهنلرى برلن اول ابتدائى مکتب پروغرامندهغى باشقه درس ماده لرن دن كوب آيرلا. اوشبو خصوصياتلرنڭ ايكنچى سى سببلى، اول فن درس لرنده كوبرهك ياردمچى قورال لرغه:— (۱) خريطه لرغه. (۲) رسملرگه. (۳) موده لرگه. (۴) سحرلى فنارلارغه. (۵) سياحتنامه. لرگه مراجعت ايتهرگه توغرى كبله. معلم اوشبولرنڭ ياردمى برلن آلارنڭ آرتنده ياتقان نهرسه لرنڭ اوزلرن بالالارنڭ كوڭل كوزلرى برلن كورولرينه ياردم ايتهرگه تيوشلى.

جغرافيانڭ موضوعى بوتون بير اوسى؛ آندهغى حادثه لر، انسان و آنڭ حياتى بولغانلقدن، اول غايت كياڭ بر فندر. بناء عليه ابتدائى مکتب دن آنڭ هر جهتن مفصل بلدرونى گنه توگل آنى ياخشى بلدرونى كوتهرگده اورن يوق. اگرده ابتدائى مکتب جغرافيا اسمى آستنده وطن حقنده ياخشىغنه معلومات بيروب شونڭ اوسته وينه نمونه و عبرت بولورلق مملكت و ملت لر حقنده بر آز نهرسه بلدرسه، خريطه و رسملر ياردمنده بير اوستى حقنده بر فكر بيرسه، اول اوزندن كوتولگاننى اوته گان بولا؛ عوام مکتبلرندن شونندن ده آرتغن كوتهرگه يول يوق.

جغرافيا درسى مناسبتنى برلن اسملر، رقم لر باطالاتوب، بالالرنى مشقتله-

مەسكە، خرىپەلەردىن دەھمىتى ايكىنچى درجەدە طورغان اورنلارنى كورسەتوب ماطاشماسقە تىوشدر.

آرا - تىرە صنفى اچندە بر مەلىكتنى مفصلراق تصوىر ايتوچى كىتابلار اوڧو فائىدەلى وبالالار اوچون قز قلىدر. شول سببلى جغرافىا اوڧوتقاندە مونى ايسدە طوتارغە تىوشلى.

جغرافىانى اوڧتو تىرىدە كىلگاندە، اوڧل ياقىدىن يىراققە كىنو يولى برلەن بولوب، باشدە درس بولمەسى، طوغان اوڧل، اوباز وغوبىرنالار حقندە قسقاچە معلومات بىروب، مەلىكتنىڭ تشكىلى حقندە بالالارنى آشنا ايتكچ، وشول مناسبت برلەن روسىيە جغرافىاسىدە قسقاچە غنە بلدرگچ، جغرافىاء عمومىگە كوچلوب آزابادە و آنڭ اچندەدە عربىستان يارم آطەسدىن باشلاب كىتلور. چونكە تارىخ درسلىرى مناسبتى برلەن اول اورنلارنى بلورگە احتىياج بار. شول طرىقە باشلاب اسلام مەلىكتلىرى، ومسلمانلر اوچون اھمىتلى بولغان اورنلر برلەن طانشدرغچ، باشقە قىطعە ودولتلىرگە كوچەرگە و آلا ر حقندە قسقاغىنە معلومات بىروب چققچ، ياكادىن روسىيەگە قايتوب، اول مەلىكت حقندە مەكىن قدرلى مفصل اوڧتورغە تىوشدر.

بالالردە رغبت قوزغانو، درسنى يڭل وموڧىتلى آلوب بارو اوچون جغرافىا مەكىن بولغان اورنلردە بر سىاحت روشندە آلوب باروبىك مناسبدر. بالخاصە بىشنىچى صنفى اوچون بو اصول غايت مناسبدر. چونكە اول صنفدە جغرافىاء عمومىنى تىرىبلى و اصوللى صورتدە كورسەتوب چڧو كوز آلدىنە آلنەى. اوشبو ملاحظەلرغە مەنى جغرافىا درسىن توبەندە بىان ايتلىگان مقداردە و توبەندە كورسەتلىگان تىرىب برلەن اوڧتو مناسب كورونە.

جغرافىا درسلىرىنىڭ پروغراممى.

۵ نچى صنفى.

(ھفتەدە ۲ ساعت).

I. صنفى بولمەسى - مەكتەب بىناسى - مەكتەب قوراسى.

II طوغان اوڧل: - ۱) پلانى، بىنالىرى، حىوانلرى، بىلڭ تولى و قىتلرئىغى

طورمىشى، بالانلرى، اورمانلىقلىرى، اىگىلىكلىرى. شول تىرەدەگى اورننىڭ

طبیعتى: طاوولر، يىلغالار، كول و سازاقلار، بووالر، چوقورلر، اورنلر، يىلغا، آنڭ چوقرى، يىلغاده صونڭ آرتو و كېمەووى، وشول مناسېت بىرلەن يىلغانڭ منبغى، منصبى، آغزى، طارماقلىرى، آطە، يارم آطە، كورفز و بوغازلر حقندە مەاومات بېرۇ.

۲) هوا: - يىلڭ وقتلىرى. آلارنڭ دوامى، تون و كونلىرى. درجە حرارتنڭ وقتقە قارى اوزگاروب بورووى. جىلنڭ طرفى، قوتى، بولوط، يا ئغور، قار، بوز. چق و قراولر. جىلنڭ ايسكان طرفى بىرلەن هواڭڭ حالتى آراسندەغى مناسېت صونڭ سىياحتى. يىرنى صوغارو. هواڭڭ تورلىرى (قورى، يووش، ىلى، صوق، يوشاق، قاطى).

۳) كوك: - قوياشنىڭ ظاهرى حرىكى و يولى. آنڭ چغو و بايووى. يىلڭ وقتلىرىنە قارى تون و كونلارنڭ اوزونلىقلىرى. آى و آنڭ حرىكى، تورلر، دورنەگى كورنشلرى.

عموما بىر حقندە مەلومات: جەات اصلەلر، كامپاس، افق، بىرنڭ شكلى، حرىكى و آنڭ حرىكتىنەن بىل و كوننڭ وقتلىرى حاصل بولو، خط استوا، طول و عرضلر، منطقەلر، آى و قوياشلرنڭ طونلوارى حقندە مەلومات بىرلور.

۴) اھالى: - (خلىقنڭ سانى، مشغوليتى، مەبىشتى).

۵) بوللر، پوچتە و تېلېغراف. چوېن بولى، آربا بولى، صو يولى (اگرده اول اورندە چوېن و صو يوللىرى بولسەلر).

۶) مکتەب، مسجد، (اگرده بولسە) قرآنخانىسى.

۷) شول يردەگى ماءءورلر: سىلسكى و ژولصنى استاراستالر، جىولشلر. III. طوغان اوياز: - اوياز قالاسى. قالانڭ اولدن آيورماسى - (بنالردە، اوراملردە، كىيىملردە، خلىقنڭ سانندە، حىات ھم مشغوليتندە). ماغازىن، فابرىكا و زاۋودلر. اوياز قالاسندە بولا تورغان مؤسسەلر (غارادىسكوى اوپراوا، زىمەسكى اوپراۋا، كان ناچىستۋا، مکتەبلر).

IV. طوغان غوبىرنا: - اويازلردن غوبىرنا ياصالو. غوبىرنا لردن مەملىكت ياصالو. طوغان غوبىرنا حقندە مەلومات. روسىيەنڭ خرېطەسى بلەن آشنا بولو. روسىيەنڭ پايتختلىرى. روسىيە حقندە فسقاچە مەلومات (چىكلرى، مشهور يىلغالرنىن بعضىلرى، ھواسى، خلىقنڭ مقدارى).

V. آزيا: - بىرنڭ منظرە طبيعىلرى بىرلە طانشىرغاچ، خرېطەدن آزيا كورسەنلوب، آنڭ حقندە فسقاغنە مەلومات بىرلور.

- VI. سوريه ده: - سوريه و فلسطين ايسكى وقتلرده و بو كون خلقلرى -
آلارنىڭ معيشتى - بائىچە چىلىقى، ايگىچىلىك و مال آصراو. بيروت، شام حلب و قدس
شريف شەرلىرى.
- VII. غربستانده: - يارم آطه نىڭ احوال طبيعەسى، خلقى، آلارنىڭ معيشتى.
غربستاننىڭ اسلام دنياسى قاشندەغى موقەى. مکه، مدينە و جدە شەرلىرى. حج
شريف. بدويلر و آلارنىڭ حاجىلرگە مناسبتى. حجاز تيمر يولى. غربستان
اھالىسىنىڭ عثمانلى توركلرىنە نىسبتى.
- VIII. ميسوپاتاميا: - ميسوپاتاميا ايسكىكە و حاضر منبتلىگى. ايسكى قاناللىرى.
بغداد و بصرە شەرلىرى دجلە و فرات. آلارنىڭ اھمىتلىرى. بغداد تيمر يولى.
- IX. آناتولى دە: - عثمانلى توركلرى. طبيعت و معيشتلىرى. آناتولى دەغى
طبيعى بايقلار. ازمير، بروسە و قونيه شەرلىرى.
- X. ايران دە: - مملەكتنىڭ طبيعنى. خلقىنىڭ معيشت و مشغوليتلىرى. طهران.
- XI. توركستان دە: - توركستان ايسكىدە و حاضر. طبيعتى. خلقى و آلارنىڭ
مشغوليت و معيشتلىرى. تاشكند، سمرقند، بخارا، خوقند و خيوە شەرلىرى.
- XII. آفغانستانده: - احوال طبيعەسى. خلقىنىڭ طبيعتى، معيشتى و مشغو-
لپتى. احوال مدينەسى (يوللر، پوچطە تيليغراف، مکتبلر و امثالى)، كابل شەرى.
- XIII. هندستان دە: - طبيعت و هواسى. اوسملىك و حيوانلىرى. هندايلىر.
آلارنىڭ دينلىرى. عادات و معيشتلىرى، مشغوليتلىرى، هندستانده مسلمانلر.
مسلمان مركزلىرى بولغان زورراق شەرلىرى. انگليزلىر و هندستان.
- XIV. سيلون آطه سندنە: - آننىڭ طبيعتى؛ خلقى. آلارنىڭ معيشت و مشغو-
لپتلىرى. سيلون آطه سىنىڭ بىن الەلل اھمىتى.
- XV. زوند آطه لرنە: - هواسى. يلىنىڭ وقتلىرى. اوسملىك دنياسىنىڭ
بايلىغى، حيوانلىرى، اسسى طرفلرنىڭ منظرە ەھومەسى. يانار تاوولر. زلزەلەر
بدويلر و آلارنىڭ طورمىشى. بدويلر بولەن آوروپايلىر آراسىندە مناسبت.
زوند آطه لرى و غوللانديايلىر.
- XVI. جاوا آطه سندنە: - جاوادە مسلمانلر آلارنىڭ معيشتلىرى و مەدىنى
ھالىرى.
- XVII. آوستراليا: - طبيعتى. اوسملىك و حيوانات دنياسى، هواسى،
خلقى، آوستراليا و انگليزلىر.
- XVIII. قىتاي دە: - قىتايلىلرنىڭ عادات، معيشت و مشغوليتلرنە باشقە

مىللىرىدىن آيۇر مالىرى ئاندى جىتتىشە تورغان نەرسەلەر. قىلى دە مىسلىمانلەر. پىكىن
 وشانىخاى شەرلىرى.

XIX. ياپونىيادە :- احوال طبعىيەسى، يانار طاولرى، اھالىنىڭ طبعىت
 ومعىشتى، سودا، صناعت ومعارفنىڭ ترقى ايتىوى، قىلى بىرلەن مقايىسە، قورىە.

اوروپا

I. خرىطەغە قارابقنە آوروپا بىرلەن طانىشو: آنىڭ احوال طبعىيەسى. آندەغى
 خلقنىڭ سانى.

II. اسقانىدىناويا يارم آطەسندە :- شمالنىڭ طبعىتى (طاولرى، بوزلرى،
 دىنگىزى) آغاچ سوداسى، بالق طوتو. كىمەلرگە باشلاوچى (لوتسىمان) بولوب
 يورو. ايگن اشلىرى، طبعىت بىرلەن صوغشى، آندەغى خلقلرنىڭ طبعىت وعادىتلىرى
 ھم يەشەو اصوللىرى.

III. آنگلىيادە :- بىوك بىرىتانيا آطەلىرى وآلارنىڭ احوال طبعىيەسى معدىن
 اوچاقلىرى، تىەر اشلەوچى زاۋودلەر، مانچىستەر رايونى، لىۋىرپول، مامق، شمالى
 آمرىقا ومامق، لىۋىرپولنىڭ مانچىستەر بىرلەن مناسبتى. لوندون شەرى. (موقى،
 زورلىغى، حىياتى، سوداسى). ادارەسى. قالونىيالىرى-انگلىز ايگىنچىسى، آنىڭ حىيات
 ومشغوليتى.

IV. غاللانىيادە :- دىنگىز بىرلەن صوغشى. مال آصراو وچە چەكلر اوسدرو
 اشلىرىنىڭ ترقىسى، تىجارتى، قالونىيالىرى (خرىطەلر ياردەمى بىرلەن گنە).

V. گىرمانىيادە :- گىرمانىيادە اول خلقى، آلارنىڭ معارف وطبعىتلىرى، اشلىرى
 اول حىياتى، بىرلىن شەرى، آنىڭ ادارەسى، طازالق و ماتورلىغى، ۋاداپراۋود،
 كانالىزاتسىيە، باقچالىرى، مكنبلىرى، موزە خانەلىرى، حىوانات باقچاسى. زور
 بىر شەردە يەشەو حقىندە معلومات. قروب زاۋودلىرى نىمىسلرنىڭ قوۋە بىرىە وبىر-
 يەلىرى، تىجارت وصناعتلىرى، علم ومعارفنىڭ طوتقان اورنلىرى، قالونىيالىرى (خرىطەلر
 ياردەمى بىرلەن گنە).

VI. دانىيا :- موقى- احوال طبعىيەسى، اھالىسى، آلارنىڭ معىشت وعادىتلىرى،
 بالقچىلىق. قالونىيالىرى (خرىطەلر ياردەمى بىرلەن).

VII. بىلگىيادە :- خلقىنىڭ طبعىت وعادىتلىرى، مشغوليتلىرى، سودا وصناعتى

- بروكسل، ليهژ و آنتۋېرپېن شەرلرى. قالونىيالىرى (خرىطه لىر ياردىمى بىرلەنگەن).
 VIII. فرانسىيادە: - احوال طبيعەسى - ھواسى، خلقى، آلارنىڭ طبيعت
 و مشغوليتلىرى (گىرمانىيا بىرلەن چاغشىدرو) ايگىنچىلىرى و باقچىلىرى. پارىژ شەھرى
 علوم و معارفى، اصول ادارە قالونىيالىرى (خرىطه ياردىمى بىرلەن).
 IX. اسپانىيادە: - تارىخى موقى، اسپانىياد عرب ادارەسى غىرناطە و قرطبه
 شەرلرى، ايسكىدە و حاضر (رسملىر آرقلى) بو كوئىگى اسپانىيا خلقى. آلارنىڭ
 طبيعت و مشغوليتلىرى مادريد و بارسيلونا شەرلرى.
 X. اشۋېتسارىيەدە: - طاوولى، كوللىرى، خلقىنىڭ طورموشى، ماتور منظرەلرى
 اورنلىرى، اصول ادارەسى.
 XI. آۋستىريا - ۋىنگرىيادە: - مونىڭ آندەغى حىيانكە ناۋىرى. ويانە
 وپوداپېشت شەرلرى، علم و معارف.
 XII. بالقان يارم آطەسىندە: - آنە تورلى ملتلىرنىڭ كۈبلىگى و آلارنىڭ اوز
 آرا مناسبتلىرى. تۈركىيە دولتى و آنىڭ باشقە بالقان دولتلىرىنە مناسبتى. استانبول
 شەھرى. آندە مەنى مۇسسەلەر. جامەللىرى. بوسفور و داردانىل بوغازلىرى و آنلارنىڭ
 اھمىتلىرى.
 XIII. رومانىيا و بلغارىيە: - اھالى، آلارنىڭ عادت و مشغوليتلىرى، ايگىنچىلىك
 و باقچىلىق، صوفيا و بخارىست شەرللىرى.
 XIV. يونانىستاندە: - اھالىنىڭ طبيعت و مشغوليتى. آفينا شەھرى. آنەغى
 ايسكى اثرلر.
 XV. ايتالىيادە: - خلقى، آنىڭ طبيعت و مشغوليتى. ايگىنچىلىك، باقچىلىق،
 مال آصراو. جنوبى بىرلەن شىمالن چاغشىدرو. روما شەھرى و آنەغى ايسكى
 اثرلر. نىاپول شەھرى و ۋېنېزۋى يانار طاوى. ايتالىيادە صنعت و موزىقا.
 XVI. بحر سفىدە: - آطەللىرى (خرىطه بىرلەن). پاراخود يورو. جبل
 طارق بوغازى. سويش قانالى و آنلارنىڭ اھمىتلىرى.
 XVII. آفرىقانىڭ ساحلىندەگى اسلام حكومتلىرى: - خلقى، معىشتلىرى
 مشغوليتلىرى، بو كوئىگى موقەللىرى، فاس و طرابلس الغرب شەرللىرى، سنوسىلەر.
 XVIII. آفرىقا صحرالرىندە: - صحرانىڭ ظهورىنە سىبب. آنىڭ ھواسى.
 آندە اوسملىك و حىوانات دىياسى. صحرا و انسان. آفرىقانىڭ شىمالى بىرلەن
 جنوبن چاغشىدرو.
 XIX. مصردە: - نىل و آنىڭ شول تىرەدە يەشەۋچى خلقىغا ناۋىرى. مصردە

صولاۋ اصولى. خلقى ۋا آنلرنىڭ معيشتلىرى. دىنلىرى. مىسكى اثرلىرى. سويش قانالى ۋا آنىڭ مىصر اوچون اهمىتى. قاھىرە ۋا سكندىرىيە شىھەرلىرى. ازھىر جامىسى. مىصرلىلەر ۋا ئىنگىلىزلىرى.

XX. آفرىقانىڭ آوروپا دولتلىرى آراسىدە بولنۇۋى. (خرىطەغە قارىۋىقىنى).

XXI. بىھىر مېھىپ آتلاسى دە : - آنىڭ زورلىقى. تىرەنلىكى. مىشھور بوللىرى. آنىڭ آرقىلى بۇرگان ماللىرى.

XXII. شىمالى آمىرىقا : - آمىرىقانىڭ كىشى ايتلۇۋى. آنىدە ئىنگىلىز ۋا سپانىوللارنىڭ كۇچوللىرى. آنىڭ تۇب خلقى. شىمالى آمىرىقادە مەعارفى. اىگىن اشلرىنىڭ ترقىسى - اول بۇلدە كۇرگان چارەلىرى. سودا ۋا مىناعتنىڭ ترقىسى. زور شىھەرلەرنىڭ ظھورى (نىۋىيورق، چىقاگو، سان-فرانىسىسكو شىھەرلىرى) آمىرىقانىڭ بايلىقى. شىمالى جىماھىر مىتقىقە. قانادا.

XXIII. جىنۇبى آمىرىقا : - طىبىقى - ھواسى خلقى. شىمالى آمىرىقا بىرلەن چاغشىدۇر. مىشھور بۇرطللىرى. بىرازىلىيا.

XXIV. پاناما قانالى ۋا آنىڭ اهمىتى.

XXV. بىھىر مېھىپ كىمبۇدە : - آنىڭ زورلىقى، تىرەنلىكى، آنىدە غى داۋل ۋا مىنچىلىقلەر، آغۇملىر، آطەلىرى، آنىدە يۇرۇچى پاراخۇدلىر ۋا آنلارنىڭ بۇرتكان ماللىرى، بىھىر مېھىپلارنىڭ اهمىتى.

۶ نچى صىنف.

(ھىقنەدە ۲ ساعىت).

روسىيە جىغرافىياسى : - بىشىنچى صىنفدە روسىيە ھىقنەدە اۋۇلغانلارنى تىكرار ايتىكچ، روسىيەنىڭ مېھىپلار ق جىغرافىياسى، آوروپاى روسىدىن باشلاپ بۇ كۇندە مەروف بۇلغان « كراپلر » غە بۇلۇ اصولى بىرلەن باشلانلۇر ۋا باشدە طۇغان غۇبىرنا مىنسۇب بۇلغان « كراى » اۋۇلغانچ، مەلمەنىڭ اوزى طرفىدىن تەبىن ايتلىگان بىر تىرىپ بۇلە چىتىكە كۇچلۇر. نىھىت فىنلاندىيە، روسىيەنىڭ اۋرطە آزىيا، سىبىردە ۋا بىراق شىرقىدە كى بىرلىرى ھىقنەدە لازىم درجەدە مەلۇمات بىرگەچ، تۇبەندە كى مادەلر كۇرسەتلۇر.

I. روسىيە چىكىرىنىڭ تىجارى ۋا عىسكىرى اهمىتىلىرى.

II. روسیە دەغى بىرلرنىڭ بولنولرى :- (قازنا ، كرستيان ، آلپاوت و اودىلنى بىرلر). كرستيان بائقاسى و آنىڭ خدەتى. ھەر جان باشىنە توشكان اشكە پاراراق بىرنىڭ مقدارى (دباغراما بويىنچە غنە). روسیە نىڭ تورلى قىسمىندە آشلىق اوڭونىڭ درجەسى. روسیە اوچون آول كون كورشى اشلىرىنىڭ اهمىتى.

III. اورمان بايلىقلىرى :- طاش كومرى، تيمر، نىفت، طوز چغارولر و آلارنىڭ آول كون كورشىندە سودا و صناعتدە اهمىتىلىرى.

IV. فابرىقا و زاۋودلرنىڭ ترقىسى :- آلارنى باشقە دولتلردن بعضىلرنىڭ شولوق مۇسسەلىرى بىرلەن چاغشىدرو. (دباغراما ياردەمى بىرلەن گنە) بوللر و آلارنىڭ آول كون كورشى، تجارت و صناعت اوچون بولغان اهمىتىلىرى. قول اشلىرى (Кустарные производства).

V. پوچطە، تېلېغرافى و تېلېفون :- آلارنىڭ اهمىتىلىرى: علم و معارفى نقتە-سندىن. آلارنىڭ تجارت و صناعت، علم و معارفلرنىڭ آلغە كېتولرى نىسبەتدە ترقى ايتولرى.

VI. روسیە نىڭ باشقە دولتلر بىرلەن سوداسى :- كرتلىگان و چغارلغان نەرسەلرنىڭ تور و مقدارى (دباغراما بىرلەن). كەرك-تاموژنا حقندە معلومات.

VII. روسیە خلقىنىڭ اوقو درجەسى. آنى باشقە دولتلر بىرلەن چاغشىدرو. روسیە مسلمانلرى آراسىندە اوقى و يازابلوچىلر. زىمستوالرنىڭ علم و معارف طاراتو، خلقنىڭ طورمىشن ياخشىرتو يولندەغى اجتهادلرى.

VIII. پادشاه اعظم حضرتلىرى. دوما و صاويت. مېنىستىرلر، زاقونلر، سېنات و سېنود. غوبېرنا و اوباز ادارەلىرى. شەرلر ادارەلىرى سېلمسكى و ۋولص جېولشلىرى.

IX. ۋولصنى پراۋلىنىيا، زىمىسكى ناچالنىك. مىراۋاى سودىيا. آفروژنى سود. سودىبىنى پالانا. غراژدانسكى و اوغالوونى اشلىرى.

X. خدمت عسكىرىيە.

XI. نالوغلر و آلارنىڭ صرفى ايتلىگان اورنلىرى.

طبيعيات درسلىرى

مقصد و ايضاح :- ابتدائى بىر مکتبەدە علوم طبيعیه اوفودن مقصد: طبيعتنىڭ

و آنڭ حادثه لرينڭ بر قانون و نظام آستنده بولغانيني آڭلاتىق و هر علم حياتقه قورال بولغانلىقن، طور مشقه ايڭ ياقن و اساس بولغان طبيعتنى كونلك حياتكه تطبيق ايتو يوللرن توشندرمكدر. ابتدائى درجه ده علوم طبيعیه اوقتودن كونولگان بو ايكى مقصدقه ايرشور اوچون، آلارنڭ موضوعلرى طبيعت حادثه لرن دن و صفتدن عبارت بولورغه و آلارنى تعليم ايتوده بر اصول و نظام آستنده باررغه تيوشدر.

ابتدائى معلومات آلاچق بالالارغه بېرلورگه تيوشلى علوم طبيعیه معلوماتن صنفلرغه كوره ايكى درجه گه بولوب يورتك لازمدر. برنچى ايكى يلدە آلارنى آيرم بر درس صفتى برلەن كرتى، اول حقدە يالغز آنا تلى درسلى مناسبى برلەن گنە معلومات بېرلە بارر. بو درجه ده بېرلگان معلومات جانلى و جانسز نەرسەلر و بىكل طبيعى حادثه لر حقدە بولوب، آلا صوڭقى ايكى صنفندە (۳، ۴) نچى صنفلر دە) بېرلەچك مفصلراق معلوماتكه حاضر لك منزلندە بولورلر. بېشنچى يلدە جغرافيا درسینه باشلامسدن مقدم حفظ صحتك ايڭ مهم اساسلى حقدە لازم درجه ده معلومات بېرلوب اوتەر.

توبەندەگى پروگرامدە كورسەتلەچك مادەلرنى ترتيب و تنظيم ايتوده اصول تعليم قاعدەلرينە رعایه ايتو شرطى برلەن معلم اختيارلىدر. چونكه محيطنڭ، تعليم اسبابى و معلمنڭ خصوصى نظرلرينڭ بالالرنڭ ترقى و آڭلرينڭ طلبلرى شونى تقاضا ايتەرگە مېمكن.

طبيعیات درسلىرنده صنعى و طبيعى اسباب هم اشياالرنى غايت كيك صورتده قوللانوب سويلەنگان و اوفولغان سوزلرنى جانلاندر باررغه تيوشدر.

طبيعیات درسلىرينڭ صنفلرغه بولنوى.

۳ نچى صنف

(هفته ده اوچ درس) ۷۵ - ۹۰ درس.

صو: - صونڭ طبيعتك تونقان اورنى، آنڭ اوچ حالى-ئرو، طوگو و يلنو حاللرنده انبساط و انقباضى. ياغهور-قار، بولوط، چق طومان، بوز و باشقه لر. يلغه، قویى، كول و دینگز صولرى. صو و اوسەلك. هوا - هوانڭ نەيزى، آورلغى، تضيقى، يليلق و صالحلىق تاثيرى آستندە

اوزگار ووی، حرکتی و جیل. جیلنڭ فائده و ضرر لری، جیل تگر مه ناری، هواده بولغان غازلر، هوا ایله حیوان و اوسملىكلرنڭ يه شهولری.

يیر و معدنلر: - طوپراق و آنڭ حصولی. قۇم و بالچق. طوپراقنڭ فابل محلول جسملری. گرانیٹ و مرکباتی، قۇم طاشلری، بور طاشلری، توری جنس طوزلر، يیر کومری و آنڭ محصولاتی. معدنلردن تيمر، کوموش، آلتون و باشقهلر. ير، صو و هوا. يرنی یاڭارتو و ياخشرتو—ايگن يرلری—معدنلردن ياصالغان اوی جهازلری، ايگنچيلک قوراللىرى و باشقهلر.

نباتات: - طامر، صاباق، يافراق و آلالرنڭ خاصيتلری. چهچکهلرنڭ يارانلش و فائدهلری. باقچه يمشلری—اورلوقلر—گومبه و باقتير يالر نباتاتنڭ تربيه سى—آشلق اوسدرو و ايگنچيلک اصوللری—ساچوب اوسدرلگان بچه نلر. اوراق و يمشلرنڭ نسللرن ياخشرتو. نباتاتنڭ آزق، کييم و بنا اسبابی بولوارى، اوطونلر و کومر.

۴ نچى صنف

(هفته ده ۳ درس) .

حيوانلر: - حيوانلرنڭ اعضاءلرنڭ قورلوشلری و صنفلر ينه كوره اوزگار و لری، ايمچه کلی حيوانلر، قوشلر، بالقلر، حشراتلر، حيوانلرنڭ فائده و ضرر لری. آلالرنی تربيه ايتو و نسللرینی ياخشرتو اصوللری. قوشلر تربيه سى، بالقلر اورچتو يوللری (بوماده اول اش ممکن بولوردای اورنلر ده غنه كورسه تلور)، ايت، ماي، يمورقه، سوت، يون، تيرى و غيرلردن اشلر نىگان نهرسلر ایله آنلرنڭ استعمال اورنلری. انساننڭ تهنی و آندهغی باشليچه اعضاءلرنڭ خدمتلری حقنده فسقه چه معلومات .

آورلق و اواچهولر، بسپت ماشينا و كويه نتهار، مايعاتنڭ تضييقى و تطبيقى، طاوش حقنده، ياقتيلىق حقنده، مقناطيس و ايليكتريك حقنده، بسپت و مركب جسملر. مولد الماء و مولد الجموضه نڭ فائكلری، يانوز، ياقترتو و يلتو، باقتير يالر و ميقر و بلر سببیلی حاصل بولغان آچو و چرو كبی حاللر. آزوننڭ حصولی و نباتات اوچون فائده سى.

۵ نچى صنف

(جغرافيا درسى آلدندن) .

حفظ الصحت: - هوا، صو، اوی، کييملر، أشلر، اش و استراحت، حرکت بدنیه. اشلرنڭ فائده سى. ياقتيلىق، نظافت. يوغوشلی آورولر.

ملى تارىخ

تارىخ فېنىڭ تېرىپە نۇقتە نۇزىدىن بولغان اھمىتىن سويىلەپ طوراسى دە بولماسە كىرەك. بالالارنىڭ فېكىر و اخلاقلىرىن تېرىپە ايتوب، آلارنىڭ حىسلىرىن عالېلەشدىرۇ، آلارغە اونكانلىرى حقىندە بىر درس عېرت بېرۇب آلارنىڭ طورمىش حقىندەغى تېجىر بىلەرن آرتدىرۇ طورمىشقىە درست قاراولرىنە ياردىم ايتو اوچون تارىخنىڭ اھمىتى بىك زور دىر. عەوما تارىخ بىلۇنىڭ اھمىتى بوقدىر بولسە، بىر مەلت افرادى اوچون اوز مىلى تارىخىدىن خېردار بولو طاغىن دە مېھرەك. مەكتىپلىرىمىزدە مىلى تارىخ اوقتۇدىن توب مقصد يەشلىرىنى بابالارمىزنىڭ احوالى بىرلەن طانىشىدىرۇ، آلارغە بابالارمىزنىڭ اوز و قىلارنىدەغى باشقىە مەلتلىرى بىرلەن بولغان مەناسەتلىرىن آڭلاتو، بالالارمىزغە آنا و بابالارمىزنىڭ باطراقى، توغرىلىقى، و عەدەگە وفا ايتو، جوماردلىق، طرىشلىق و سائىرە كىمى كوركەم صىقتىلار بىلدۇرۇب، آلارغە مەھبەت ايتدىرۇ و شول يول بىرلەن يەشلىرىدە مەلتىن سويۇ حىسن اورنلاشدىرۇدىر. حاضردە طارالغان «بىزنىڭ تاناردىن اش چىماس» دىگان اعتقاد و مەلتىمىزگە ھەر وقت سەلبى يافىدىن غەنە قاراولرى بىتوب آلار اورنىنە يەشلىرى قىلىندە، مىلى مەھبەت، مىلى غرور، مىلى امل اورن آلارغە نېوشىلى. موندىن سوڭ بالالارمىز مىلى تارىخىنى، مىلى غەنە سىنىنى بىلمىچە، آنا و آناسىنىڭ كىملىرى ايدىكن بىلمەگان يىتىم بالا قىلىندىن، كوڭلىلىرى صىق، طىبىعتلىرى بوپوق بولۇب يورمەسونلىرى.

مىلى تارىخىمىز بو كوڭنگە قىدرلى ياخشىلاپ تېكىشلىمەگان، تارىخى واقىعەلىرىمىز و آلارنىڭ آراسىندەغى مەناسەتلىرى فەنى رەوشدە تىقىش ايتلۇب بىتمەگان ايسكان، موڭا قاراب مىلى تارىخ دىرىندە مەسائلە كورسە تورگە ھېچ يارامى. بىلكە بار قىدر مەنبەلردىن استفادە ايتوب، تارىخىمىزنى مەمكىن قىدر كو بىرەك فائىدەسى تېرەدە بىر طرىزدە اوقتو تېوشدىر. مەكتىپلىرىمىزدە مىلى تارىخىمىز اوقلۇنىڭ و طەننىز اوچون دە زور اھمىتى بار دىر. روسىيە دولتى كو ب مەلتلردىن تىشكىل ايتىكان بىر حىكومەت بولغانلىقىدىن، آنىڭ سەئادەت و ترقىسى بىك كو ب درجەدە آنى تىشكىل ايتوچى مەلتلارنىڭ مەسعود بەشەولرىنە مەربوطلىرى. مەلتلارنىڭ مەسعود بەشەوللىرى ايسە اوز مەلتلرىن، اوز موفەللىرىن، اوز و طىفەللىرىن ياخشى آڭلاب، شوڭا كورە حىركەت ايتولرىنە و بۇدە اوز نوبىتىدە آلارنىڭ اوز تارىخلىرىن، اوز ماضىللىرىن ياخشى بىلۇلرىنە توفىق ايتە. بىنئەلىيە روسىيە دولتىن تىشكىل ايتوچى مىلى قىدرلردىن بىرسى بولوومىز اعتبارى بىرلەن بىزنىڭ آڭلى وادرا كلى بولوومىز حىكومەتىمىز اوچون دە بىك مەطلۇب بولغانلىقىدىن،

ملى تارىخىمىزغە ابتدائى مەكتەپلەرمىزگە باخشىسى اورىن بىر دولتمەن مەنئەتى نەقشە سەندەن دە بىك تىبوشلى و لازىم بىر اش بولوب قاللا.

تارىخ درسلىرىنىڭ ابتدائى مەكتەپ شا كىرلىرىنىڭ آك وادرا كلىرى بىرلەن مەنئەسب بولوب بولماوينە كىلگەندە ، آنى ۱۲-۱۳ يەشلىك بالانىڭ ائىتدار نەن يوغارى طورغان بىر نەرسە دىب بولمى. اصول تەلىم و تەربىيە قاعدەلىرىنە موافق ياخشى بىر تەرتىب بىرلەن آلوب بارغاندە بىر اصول آستىدە (систематическ.) كورسەتلىگەن تارىخ درسى بالالار اوچون مەكتەپنىڭ درس جەدولندەگى باشقە فنلردن آور توگلىر.

تارىخ درسلىرىنىڭ موفىقتىلى و ئىمەرىلى بارولرى اوچون آنى او قوتتا باشلانغاندە ، و سوكۇندىدە مەنئەسب چەققان اور نلردە - بالالارنىڭ اوز تەجربەلەرن ياردەمگە چاقورورغە ، اول فننىڭ ماھىت و حەقىقەتن آكلانئو اوچون بالالارنىڭ اوز حەياتلەرنەگى حادئەلەرنى بىك كىك بىر رەوشدە قوللانورغە تىبوشدىر. تارىخ درسى باشلانغان و قتدە بالالارنىڭ اوز طور مەشەرنەدە تەشكىل ايتكان دورت يىللىق مەكتەپ حەياتى تارىخى بوللا. شول مەت اچىدە آلارنىڭ اوزلەرنەدە ، كوز آللەرنەدە بولغان كوب نەرسە- لردە تورلى اوزگارشلار مەيدانغە كىلگەن كوب نەرسەلەر تەرقى ايتكان بولالار. تارىخ درسىن شولاردن باشلاب بالالارنىڭ حەياتىدەگى مەنكور ايكى نەقشەنى-وقت اوتو و نەرسەلەرنىڭ اوزگەرە و تەرقى ايتە طورولرىنى تارىخ فننىنىڭ نەدىن عەبارت بولغانلىقن و انسانىيەتنىڭ تەدرىجى و دائىمى صورندە آلغە كىتە تورغانلىقن ايتساح ايتەرگە نىگىز ايتوب قوللانورغە مەمكن. شولايوق بالالارنىڭ كەچكەنە و قەلەرنەن بىرلى صافلانوب كىلگەن يازو و باشقە نەرسەلەرى ايسكى يارو و ائىرلەرنىڭ تارىخ فنى اوچون بولغان اھەمىيەتلەرن آكلانئوغە بىك زور ياردەمچى بولالار. تارىخ درسلىرن اوشبو يول بىرلەن باشلاب تەدرىجى چىتەكە كوچەرەك انسانىيەتنىڭ اولىگى دورلىرى ، آنىڭ حەياتىدە مەيدانغە كىلگەن تورلى كەشقىيات و آلارنىڭ اھەمىيەتلەرى ، انسانىيەت حەياتىنىڭ تورلى دورلىرى حەقندە قەسقاغە مەلومات بىرگەچ ، مىلى تارىخ باشلانوب ، آنىڭ حەقندە مەفصراق مەلومات بىرلور.

يوغارىدە مەنكور رەوشچە بىر مەقدەمە باصاب عەموما تارىخ فنى حەقنە بالالارغە مەلومات بىر مەسەن مەقدەم تارىخ فننىنىڭ بىر طارماغىغە بولغان مىلى تارىخىمىزغە باشلاب كىتە مەنئەسب كورنمى. چونكى اول فن حەقندە سويلەنگەنلەرنى تىبوشنچە آكلاب او قو مەمكن توگلى. مىلى تارىخ درسلىرى باشلانغۇچدە ، ھەر مەنئەسب چەققان صابىن ، باشقە مەتلەر حەقندەدە قەسقاچە مەلومات بىرلە بارغە تىبوشلى. (مەتلا چىنگىز

فتوحانى مناسبتى بىرلەن ھەر بىر، تارىخنىڭ مۇنبەلىرى ھىقندە بىر ايكى سوز آچلغاندە،
 ايسكى مصر و آثورىيە خرابەلىرى و اثرلىرى ھىقندە بىر ايكى سوز سويلەپ
 كىتو) اسلام و روسىيە تارىخلارن اوقوتقانده اوشبو نۇقطنى ايسىدە طوتارغە
 نىوشلى. اېتدائى مەكتەب شا كىرلەرنە خىرانولوغىيا يوكلەنو البتە بىك مناسىب
 توگىل. لىكن بىك مەھم و افعەلەرنىڭ تارىخلىرى (عسىرلەر بىرلەن گىنە) بىلەرلەپ
 اونەرگە نىوش. يوغارىدەغى ملاحظەلەرنى اعتبارغە آلغاندە، بېشىنچى و آلطنچى
 صىنفلار دە اوقولاچق تارىخى مادەلەر و آلارنىڭ بولنولرى توبەندە گىچە بولورغە
 نىوشلى .

۵ نچى صىنف

ھەفتەگە اېكى ساعەت. بارسى ۵۰ - ۶۰ ساعەت.

مقدمە: - شاكردلارنىڭ مەكتەپدە اونكارگان دورت بىللىرى و شول و قىتقە عائد
 يازو و اثرلەر، شول اولنىڭ ماضىسى. اوشبولردن آدم بالالارنىڭ ايسكى و قىتارىنە
 و حشىلىك دورلەرنە كوچلور. لىكن اول كوچو بو كون آوستىراليا و آفرىقادە
 يەشەوچى و حشى خىلقلارنىڭ مەشىتلەرنى نىسوز ايتوچى رىسەلەر كورسەتو يولى
 بىرلەن بولور. شوندىن سوڭ بو كون مەنى بولغان قوملارنىڭ دە بىر و قىتلەرنى
 شوندىن ھال دە بوغانلىقلارن، آلارنىڭ و حشى ھىوانلەر كى مەغارلەردە پىشمەگان
 آشلەر بىرلەن يەشەولرى بىان ايتلور. آفدىن سوڭ تاش برونزا، و تىمەر
 دورلەرى و اول دورلەردە انساننىڭ يەشەو اصولى، طورغان اورنى، قوراللەرى
 ھىوان اولولەرى و آلارنى ئىلەشدرىو، اوط چىغارووى؛ و حشىلىكدىن مال
 آصر اوچىلققە، آندىن اىگىن چەچوگە، مونىڭ نىچەسەندە بىر اورندىن كىنەمى اوطرونىڭ
 لازم بولوب كىلووینە كوچلور. اوط و تىمەر تابولارنىڭ قورال ياساو و يەشەو
 اصوللەرنە تاثيرى و انسانلارنىڭ تدرىجا شولاي نرقى ايتولرى بىان ايتلوب،
 سوڭقى و قىتلەردەغى كىشەياتنىڭ اىڭ مەھملەرى ھىقندە دە قىسقاچە غىنە مەلومات بىرلور.
 سوز آراسىدە اىگىنچىلىك، شەر قورو، كىتەخانلەر تاسىس ايتو، سودا بىرلەن
 مەشغول بولو ھىقلەندە سويلەنو مناسبتى بىرلەن مصر، فىنېكە و آثورىيە ھىقلەندە
 قىسقاچە غىنە مەلومات بىرلور و اوشبو مەقدار ھىضەرلىكدىن سوڭ مىلى تارىخقە
 كوچلور.

II مىلى تارىخ :- ۱) روسىيەدەگى تورك - ناتارنىڭ مەقدارى، ھىضەرگى قىبىلە

اسەلەرى، دىنلەرى، نللىرى و مەشىتلەرى، ئلك ھم ھىضەر روسىيەگە مناسبتلەرى.

(۲) تۈرك خەلقىنىڭ اولىگى مۇئەييەن. كۈر شىپىلىرى، باشقەلەر بىرلەن مۇناسىپلىرى، عرف و عادەتلىرى، مەنىپىلىرى، دىنلىرى، مەشىقتە و كىسپىلىرى، مەلىكىتىڭ تۈرلى قىسمىندە او طۇرغان زور راق تۈرك قەبىلەلىرىنىڭ اسملىرى و اوز آرا مۇناسىپلىرى. (۳) تۈركلەردە سىياسى طۇرۇش، آلارنىڭ اصل مەلىكىتىلىرى. تۈرلى ياقىغە كىتۈرلىرى. آورۇپاغە بارۇب مەلىكىتە تۈزۈرلى - بلغار، خىزىر و قىپچاقلىرى.

۶ نچى صنف

ھەفتەگە اىكى ساعەت بارسى ۵۰ - ۶۰ ساعەت.

- (۱) تۈركلەرنىڭ عرب و قىتايلەر بىرلەن مۇناسىپلىرى، سودا گىرەك و بايلىقلىرى. دىن اسلام قەبۇل ايتۈرلىرى، اسلام مەلىكىتىلىرىغە بارۇب خانلىقلار طۇرغۇزۇرلىرى، غەمەنلى تۈركلەرى، تۈرك عالەملىرى، آلارنىڭ علوم و مەعارىفكە ايتىكان خىدمەتلىرى و بازۇب قالدۇرغان اثرلىرى.
- (۲) چىنگىزنىڭ ظۇھورى. تۈرك ايله ماغۇللىرىنى بىرلەشدرۇوى. قۇتۇجاتى. شىخسى مەلىكىتە ادارە سىندەگى تەدبىرلىرى. تۈزۈگان قانۇنلىرى.
- (۳) چىنگىزنىڭ بالالىرى. مەلىكىتىنىڭ دورت الوشكە بولنۇوى.
- (۴) سىراى دولتى، مشهور خانلىرى، (جۇجى، باتۇ، بىركە، اوزبىك، جانىبىك، طوقنامىش). طوقنامىشنىڭ تىمىر بىرلەن مۇناسىپتى. آقساق تىمىر ھىقندە غەمەمى مەلۇمات: شىخسى، علوم و مەعارىفكە خىدمىتى، دولتىنىڭ وسعتى.
- (۵) سىراى دولتىنىڭ روسلارغە مۇناسىپتى. سىراىدە اخىتلال. سىراىنىڭ بتۇوى. قازان، قىرىم و استرخان، قاسم خانلىقلارنىڭ ظۇھورى. نۇغاي و ايدىگە.
- (۶) قازان دولتى. قازاننىڭ روسلار بىلەن مۇناسىپتى. مەذكور خانلىقلارنىڭ روس قولى آستىغە توشۇلۇر، آلارنىڭ سىقۇپىدىن باشلاپ بو كۈنگە قەدرەك تۈرك - تاتار قومىنىڭ كىچىرگان ھاللىرى.
- (۷) ھازىردە تۈرك - تاتار قومىنىڭ روسىيە دولتى اچىندە طۇتقان مۇئەييەن. آلارنىڭ ادبىياتى، مەنى و اىقتىسادى ھاللىرى.

روس تارىخى

مۇقىم و اىضاح: - بىۈك روسىيەنى تەشكىل ايتۇچى مىللەتەر جەمەلىسىدىن مۇستەقىل بىر مىلت بولۇومۇز اعتبارى بىرلەن اوز تارىخىمىزنى بلۇنى درجەدە مۇھىم و مۇتلۇب

بولسە، روسيەنىڭ آيۇرلەمى تورغان بىر كېسەلگى بولوومز اعتيارى بولەن اول دولتنىڭ تارىخىن بلوومز دە شول درجەدە اوك مطلبوب ومهمدر. بىر روسيە دولتىنىڭ حمايه و ادارەسىندە نېچە عصرلاردىن بېرلى آنىڭ صادق ومخلص تبعەلرندىن بولوب كېلىدك. روس نىعت حا كېتىندە تشكىل ايتكان بىر نېچە عصرلىق تارىخىمىزنى ھېچ بىر حر كەمىز بىرلەن فارالامادق. شول مدت اچندە دىنى ومىلى حىياتلارمىزنىڭ مساعىدەسى داخلىندە قابىلىت ودرجە ترقىمىز نىسبىتىدە روس معارف ومدنىتىندىن استفادە ايتدك. روس وطنداشارمىز بىرلەن عەوما ياخشى معاملەدە بولا كېلىدك. البته موندىن سوڭدە شولاي كېتەچكەمىز. بىزنىڭ اوچون معارف ومدنىتىدە ايدىيال روس معارف ومدنىتىمىز.

روس مدىتىن آچىراق آڭلاومىز واندىن، ياخشىراق استفادە ايتوومىز اول دولتنىڭ تارىخىن وماضىمىز آڭلاومىز نىسبىتىدە آرتا باراچىق وشولوق نىسبىتىدە بىزنىڭ غراژدانى بولوومىز صىقى بىرلەن طوتقان موعەمىز محكمەلەشە ووطنمىز اوچون كېتورگان فائىدەمىز ھەلەشە باراچقىدر. بىنا'علية ايتدائى مکتىبلارمىزدە روس تارىخىنە ياخشى اورن بېرلۇب، اول مادە بالالارمىزغە روسيەنىڭ ماضىسىندىن، آنىڭ ترقى و نكاملىندەگى دورلاردىن ياخشى معلومات بېرور درجەدە اوقتۇرغە تېوشلى.

روس تارىخى سوڭقى صىنفدە - ۶ نچى صىنفدە - روسچە اولاراق، روس تىلى درسلىرى حسابىنە اوقتۇرغە تېوشىدر. بوڭا روس تىلى درسلىرىنىڭ ساعتى كېمەدېب توگىل، بىلكە مىدرجاتى اوزگارو دىب كەنە قارارغە تېوشلى. چونكە تارىخ درسىنىڭ تىل قاعدەلر بىنە مىلكەلەنو اوچون بىك گوزەل ومهم بىر مادە تشكىل ايتكانلىكى ظاھىدر. ايتدائى مکتىبلردە اوفولاچى روس تارىخىنىڭ مىقدارى بو كوندە روس ايتدائى مکتىبلرىندە مستعمل بولغان بىر درسلىك بىرلەن تەيىن ايتلور.

روس تىلى

آنا تىلدىن قالا بىزنىڭ اوچون ايك مهم درس مادەلرندىن بىرسى، شېھەسىز، روس تىلىدر. موندىن ئەللە نېچە يىللار ماقىم، روس تىلىنىڭ اهمىتى ا كثرىت اوچون اول قدر آچىق آڭلاشلوب بتمەگان بىر وقتدە اوق اوطن ايمەننىڭ عبد الرحىم حضرت: «روس تىلى اوبرەنو قرق بىر نچى فرض» دېگان بولسە، بوكون آنىڭ حقندە «روس تىلى بىزنىڭ مىنى ومىلى حىياتلارمىزنىڭ ايك مهم ترەكلرندىن

برسى، اول بىزنى تىكامل و تىرقىگە سوبىرى طورغان عامللارنىڭ ايسىڭ مؤثرى در» دىبەرگە طوغرى كىلە. اگىردە بىز بوتونلەى ميداندىن يوغالماسقە ، باشقە ملتلر آراسىندە طابىتالوب ايزلوب قالماسقە تىلەسەك، آىز-ماىز صافلانوب كىلگىن اقتصادى و مىلى استىقلالارمىزنى يوغالتمى آلوب بارونى و مەمكىن بولغاندە آلارنى كوچەيتورگە طىرشونى كىرەكلى طابىسەق، بىزە طىلقا باشقە يىول و اصول قوللانورغە، باشقەلر قبول ايتىكان مەنىتىنى قبول ايتەرگە تىلوشلىمىز. بىزنى مەنىتىنىكە اىرىشدر وچى عامللارنىڭ ايسىڭ جەھى ايسە روس تلىدر.

آللى بىللىق مەكتەب بالالارغە روس تىلن كونلىك حىياتىن اشكە ياراردى، آنىڭ آرقى روس حىياتىدىن خەبىردار بولوردى، روسچە كىتابلارنىڭ عموم اوچون يازغانلارنىدىن استىفادە ايتە آلوردى بىر مەقدار دە بىر وپ چىارورغە تىوشلى. اوز نىلارنىد، آلغان معلوماللىرى بىلەن فەكر و آكلرى ياخشىغىنە آچىغان بالالار اوچون تەيىن ايتىلگىن وقت اچىندە بو درجە معلومات آلو البتە مەمكىن بولور.

ابتدائى مەكتەپدە روس تىلى درسارىنىڭ موفىقتىلى و ئىرەلى باروللىرى، تەيىن ايتىلگىن درسلىكلار بىلەن مەلمەنىڭ اوقودە تەقىب ايتىكان اصول و تىرىبىنە باغلىدر. بو كون روسىيە كىتاب بازارىندە اچىبىلرگە روس و طىنداشلارمىز بىزگە اول حەقە يول باشلاب بىرگانلر. لىكىن بو كون روسىيەدە اچىبىلرگە روس تىلى اوبىرەتورگە مخصوص تىرىب ايتىلگىن درسلىكلار بار. روس و طىنداشلارمىز بىزگە اول حەقە يول باشلاب بىرگانلر. لىكىن بو كون روسىيەدە اچىبىلرگە روس تىلى اوبىرەتودە استىعمال ايتىلگىن اصولنى مەكەلى و اچىبى تىل اوبىرەتو اصولىنىڭ صوگىنى طىلبىرىنە جواب بىروردى دىب بولمى. بىنئە عليه آنى ياخشىرتو، مىسلمان بالالارىنە وطن تىلنى يىكلىك و تىزلىك بىلەن اوبىرەتورگە ياخشى ياردەمچى بولورلىق درسلىكلار و اصوللر چىارور روس تىلى پىداغولارمىزنىڭ زور وظيفەلر بىدر. اول يولغە كىرگان كىشىلرگە آنىڭ، حەقەنى ادبىيات بىلەن آشنا بولو و شونىڭ يانىنە اوز تىرىبە لىرىندە قوشوب بالالارمىزغە اول تىلنى اوبىرەتو بوللارنى يىكلەيتو چاراللىن كورو فرض مىزلىندەدر. بو مىسئەلە ئاقارلىغە روس تىلنى اوبىرەتو مەنىسى بىلەن آوروپادە معلوم بولماسەدە، بىر بالاغە اچىبى بىر تىل اوبىرەتو مەنىسى بىلەن اول آوروپا عالملىرىنىڭ فەكرىن اشغال ايتىكەلەب كىلە. بالىخاسە شىۋىتسارىيەدە آنىڭ حەقەنى اوبىلاو چىلر كوب. اول مىسئەلگە عاىد فەكر يورتىكاندە آنىڭ طوغروسىندە آوروپادە سويلەنگىن سوزلرگەدە بىر قولاق صالوب اوتو البتە فائىدەسىز بولماس. ھىر حالئە اابتدائى مەكتەب مىسئەلىسى اساسا حل ايتىلو بىلەن نوبىت كوتوب مىداندە طور وچى مەم مىسئەللارنىڭ بىرى اوشبۇدر. مونى ايسىدىن چىارماسقە تىوشلى. يوفسە اابتدائى

مکتبلمزده روسچە اوقتو بوکو نگه قدر بولا كېلگان شېكىللى تىرادىتسىيوننى يولى بىرلەن گنە بارسە، آندە يوغارى دە كورسە نلگان مقدار معلومات بېرۇب چقارو مەكىن بولماس.

رسم

مقصد و ايضاح :- تعليم عەومى مادەلەرى آراسىندە رسم درملارنىڭ پىداغوغىيا نەقشە نەزەردىن بولغان اھمىيىتى غايەت زوردر. رسمگە فارشى بىر «توقلى اشتغال» ياكە «خصوصى قابىلىت اىلەرنىڭ ذوقلى صنعتى» دېگان كېي ايسكى نەزەرلەر بىتوب آلا ر اور نېنە ياكى وتوبلى بىر قاراش حاصل بولەشدر.

رسم انسانلەر آراسىندە لساندىن سوگرە ايك گوزەل افادە واسطەسى بولدى. يغىندىن بالالارنىڭ روھىنە ايك ياقىن وطبىيى بىر درس بولغان كېي ، طبىيى استعداد وقابىلىت اىەسى بولغانلارنىڭ بارسى اوچون دە اوپرەنوى مەكىن بولغان بىر مادەدر. تعليم مادەلەرى اچىك دقتنى آرنىدرو، ارادەنى قونلەندرو، حسيات بدىيىنى حاصل ايتو واوسدرو، بصرى حافظەنى ترقى ايتدرو، انتظام وپختەلەككە اوپرەتو خصوصلارندە ايك زور واسطە تىرىلەردىن بىرى رسمدر. رسمنىڭ تىرىلەوى بولغان بو قىمىتى اوستىنە علمى فائىدەلەرى دە كوبدر.

موندىن باشقە ، زمانمزدە ايك فائىدەلى اصول تدرىس طانلغان «عېانى» اصولنى تطبىق قىلو هم تىرىلە ايجادىنى موفىقتىلى آلۇب بارو اوچون رسمنىڭ فائىدەسى بىك زوردر. دېمەك رسم درسى ايتدائى مەكتەب پروگراممىنە كىرگان باشقە اوقو مادەلەرىنە ايك كوب ياردەم ايتوچى فنلارنىڭ بىرسىدر. رسمدىن كوتولگان توب مقصد: بالالاردىن طبىعت وحادثەلەرنى كوروب آكلامق وبولارنى افادە ايتە آلەق استعدادنى حاضرلەو اوستىنە آلار دە طبىعتنىڭ انتظامنە تەقلید حسنى تىرىلە ايتو، وانى طانو بىرلەن برابر منتظم عمل ايتەرگە عادتلەندىرودىر. بو سوزلاردىن «درس» بولغان رسم بىرلەن «صنعت نفسىيە» بولغان رسم آراسىنى آيرو تىوشلىكى اوز اوزىندىن چقا. بنا' عليه ايتدائى مەكتەبە رسم درسلىرى بولورغە وآلارغە فارشى زور اعننا بىرلەن قارالورغە تىوشدر.

رسم درسلىرىندىن كوتولگان تەككە ايرشور اوچون انى ايكى تورلىگە بولەك وآلارنى بىر- بىرسىنە ياردەمچى ايتوب آلۇب بارمق تىوشلى بولادىر. اول ايكى تورنىڭ بىرى «اىركلى رسم» ايكىنچىسى «تىرتىپلى رسم» بولوب ، بىرىنچى اوستىنە طبىعتدىن كوبروب ياصالغان ، حفظدىن اشلەنگان ، حكايلەرنى

تصویر اینتکان رسملر، ایکنچی آستینه ایسه اشکال هندسیه اساس طوتلوب اشله نگانلر کره لر.

بو صوگنی نوع رسملردن استفاده ایتوب بالارغه بر قدر هندسه معلو-مانی بیرر گه ده طرشو لازمدر.

شوشی اساسلرنی اعتبارغه آلوب، رسم درسسلرینی صنفلرغه توبه نده کورسه نلگانچه تقسیم ایتو تیوشدر.

رسم درسسلرینک پروغوامی.

۱ نچی صنف: - اوزونلقلری بر سانتیمیتردن اومه گان طوغری صنفلردن: نکه صنف، یاتق صنف، اوگدن صولغه و عکسنه مائل صنف. بو صنفلردن جییلغان و بر خط مستقیم اوستینه قویلغان صنف صنفلر. که کری (منحنی) صنفلر. نقطه دن تشکل اینکان صنفلر. نقطه صنفلر یاردمی برلن محیطلری و طاملراری کورسه تلوب هر توری یافراقلر، بمشلمر و غیرلر صنفو. بسیط صنفلر واسطه سیله جانلی و جانسز نهرسه لر.

۲ نچی صنف: - بر نیچه سانتیمیتره اوزونلقلده غی صنفلرنک توریسی زاویه لر، مثللر، کوب ضلعلیلر، اشکال هندسیه، (آلارنک اسملری ده بلدرلور) جدول استعمالی، (линейка). جدول و اونچه و یاردمی برلن زاویه مثلث و غیرلرنی بولو. کچکنه اولچه ونی زورایتو- زورنی کچره یتو. مکتب و بولمه. پلانلرن آلو. بولنگان شکللرنک قسملرینی قزل و کوك قلم ایله بویاو. تهره زه ایشک، کتاب، اشکافی یوزی کبیلرنی کورسه تو، دیوار و بنالرنک بر یاقلی کورنشلرن ترسیم ایتو، اوی اشیالرندن صاماواری، لامپا، استکان کبی لرنی بسیط صنفلر ایله کورسه تو. بسیط صنفلر برلن اوسمک و حیوانلر، توری حرکتلر، اوقولغان حکایه لرنی تصویر، علوم طبیعیه درسسلرینی رسه لو و غیرلر.

۳ نچی صنف: - اونکان سنه ده گیلرنی تکرارلاو و کیگه یتو- دائره لر و آلارنی تقسیم، یه زبه استعمالی، مخروطلر، اهرام و باشقه مجسم شکللر. مجسم شکللرنی فرنداش ایله ن بویاو. یاقنلق و بر اقلقنی کورسه تو. اوراملرنک توری یاقدن کورنشلرن یاصاو. بر افلی و یاقنلی اوسمکلر، حیوانلر و غیرلرنی ترسیم ایتو، اوقولغان حکایه لرنی تصویر. طبیعت درسسلرینه رسملندر و لوحلر و آچق خط لرغه تقلید ایتو.

۴ نچی صنف: - اونچی صنفده غیلرنی کیگه یتو. بر نهرسه نک توری

شکلن کورسه تو. آلا رنی نورلی یافدن کورسه تو. قطای فاراسی بلهن بوی بلو (توش)، نهرسه لرنی زورایتو و کچره یتو، اشکالناک مساحه لرینی آلو، اوی جهاز لریناک مجموعه لرینی کورسه تو، حفظین و باشقه اوقولغان درس لر گه عائد رسملر یاصاو.

۵ نچی صنف :- بویاولردن قارا، آفی، قزل، صاری، یهشل و کوک توسلر برله طانشدرو. بو بویاولرنی قوپرتو وصیقلاندر و یوللرینی کورسه تو، اول توسلرنی ترکیب ایتو. توسلی قیلوب آله، قاربوز، قاون کبی یمش لرنی، چیمه، قارلغان و غیر جیله کلرنی ترسیم ایتو. چه چکه لر و یافرافلر. یافرافلی، چه چکه لی و یمشلی بر اوسملک ترسیم ایتو. حیوانلرنی تورلی حالو حرکتلرنده کورسه تو، حیوان و اوسملکلرنی تورلی یافدن کورسه تو. علوم طبیعیه، حساب، و تل درس لرینی گه و ده له ندررلک رسملر اشله تو.

۶ نچی صنف :- اوتسکان یلده غیلرنی تکرار و توسیع. بر اورنده بولغان نهرسه لرناک اوکده، صولده، آستده، اوستده، یاقنده، یراقه بولغان لرینی کورسه تو. اوسملکلردن، حیوانلردن مجموعه ترسیم ایتو. کشیلرناک حالت روحیه لرن چوره لرنده کورسه تو، تورلی کیمده بولغان تورلی صنف کشیلرن تصویر ایتو، علوم طبیعیه و لسان درس لرینی تصویر ایتو، خیالی فسقا افسانه لر ایجاد ایتوب شولارناک مندرجاتن تصویر ایتو.

اخطار :- کوچروب رسم ایتو (کاپیراوانیه) نی استعمال ایتو بالارغه فایدن باشلاب فایده طوقنارغه تیوشلگن آکلانو اوچون گنه بولورغه کیرهک. بوقسه رسیده آکارغه کوب اهمیت بیرلسه، اول فندن کوتولگان مقصدقه ایرشوممکن توکلدر.

کوی :- بالارناک روح و ترقیلرینه مناسب شعر و مناجاتلر.

یوقاریده ذکر ایتلگان پروگرامغه عائد برنیچه ملاحظه.

مونده مذکور پروگرامنی مطلوب رهوشده تطبیق ایتو و آنک موجبنچه تاسیس ایتلگان مکتبلردن کوتولگان مقصدقه ایرشو اوچون توبه نده گی نهرسه لرناک وجودکه کبلولری ده لازمدر.

۱) مذکور آلطی بللق ابتدائی مکتبلرده اوقتور اوچون ادراکلی و معلومانلی اوز وظیفه سندن یاخشی خبردار معلملر حاضرله. شونسز آلطی بللق ابتدائی مکتب اوزندن کوتولگانناک چیرگنده بیره آلهاس. بناء علیه ابتدائی مکتب

مسئله سن اساسا حل ایتو برلهن برابر آنکا اوقوناچق کشیلرنی حاضرله و چاره لر نده کوررگه تیوشلی.

بوگون بعضیلر طرفندن کوزگه آلنوب طورغان مسلمان مکتبلرینه معلملر حاضرله و اوچون اصول تعلیم و تربیه فورصلری آچو حاضرگی وقت اوچون طبیعی بیک فائده لی و تیوشلی بر اشدن. چونکه مکتبلر مز یلدن یل آرتا بارا. معلملر ییتشدر وچی رسمی موسسه لر مز ایسه یوق دیرلک. بناء علیه نیندی گنه بر یول برلهن بولسه ده، بو کونگه مکتبلر مزی معلملر برلهن تائمین ایتهرگه تیوشلی. لیکن مسلمان مکتبلرینه معلملر حاضرله و اشینک اوزاق وقتلرغه آندی بر اساسده بارووی طبیعی مطلوب توگل. چونکه قویولشلی نی قدر یاغشی بولسه ده بر ایکی یللق فورصلر نك حاضرگی زمان طلبلرینه جواب بیررده ی معلملر ییتشدر ووی ممکن توگل. بناء علیه ممکن قدر نیزلک برلهن مسلمانلرغه مخصوص دارالمعلمین لر آچو چاره لرینه کرشو لازمدن.

(۲) بو پروگرامنک روحینه مناسب درسلیکلر حاضرلهو.

(۳) آلطی بللق ابتدائی مکتبنده اوقولاچق فنلر نك هر قایوسینه عائد بالالار ادبیاتی و جودکه کیترو.

(۴) سوبله و باشقه درس لر مناسبتی بلهن استعمال ایتهر اوچون مندرجاتلری اوز حیاته زدن آلنغان رسملر حاضرلهو. بالخاصه سوبله و درس لری اوچون موندی رسملر بیک ضروردن. چونکه بالالار مزنك روحینه بوتونله ی بات بولغان روس معیطن تصویر ایتوچی و اشلوچی شخصلر ایتوب ده بر نی قدر ماشا و ساشالرنی کورسه توچی رسملر اشنک موفقیتلی بارووینه زور مانع تشکیل ایتهر.

(۵) آلطی صنفلی مکتب آچو اوچون آکا دوام ایتهر چک بالالار نك صانی کیمندن 120 بولورغه تیوشدر. بالا صانی اول مقدارغه طولماغان اولرده مکتبنک برنچی اوچ باکه دورت صنفینه آچلوب، آلتی صنفلیسی شوندی اوللر نك برنیچه سی اوچون بر دانه تائیس ایتلور و بالالار اوز اوللارنده مکتبلرنی اکمال ایتکانک صوکنده قالغان صنفلر ن شول رایونده غی آلتی صنفلی مکتبن اوتهرلر.

مسلمانلرغه مخصوص آچلاچق دارالمعلمین اوشبو پروگرام بولهن بولورغه تیوشلی.

(۱) اوقو مدتی، بر تعضیری و دورت بوب صنف بواق اوزره: بیش یل.

(۲) اوقولاچق فنلر:

- (۱) علوم دینیہ.
- (۲) آنا نلی.
- (۳) عرب نلی.
- (۴) روس نلی.
- (۵) حساب.
- (۶) هندسہ.
- (۷) جبر.
- (۸) تاریخ (ملی، عمومی، وطنی).
- (۹) جغرافیہ.
- (۱۰) طبیعیات.
- (۱۱) تشریح ہم وظائف الاعضاء.
- (۱۲) حکمت وکیمیا.
- (۱۳) قوز موغرافیہ.
- (۱۴) پیدائش وگیگا.
- (۱۵) اول کون کورشی حقندہ ابتدائی معلومات.
- (۱۶) رسم
- (۱۷) حسن خط.
- (۱۸) کوی
- (۱۹) گیمناسٹیکا.
- (۲۰) قول اشاری.

فنلر نك صنفلر غه بولنووی

تعضیری صنف

۳ ساعت	(۱) دین
» ۳	(۲) آنا نلی
» ۳	(۳) عرب نلی
» ۶	(۴) روس نلی
» ۵	(۵) حساب
» ۳	(۶) جغرافیہ
» ۳	(۷) طبیعیات

»	۲	(۸ روسیه جغرافیاسی (روس تلنده)
»	۱	(۹ رسم
»	۱	(۱۰ کوی
<hr/>		
	۳۰	بارسی ساعت

برنچی صنف:

ساعت	۲	(۱ دین
»	۲	(۲ آنا تلی
»	۳	(۳ عرب تلی
»	۶	(۴ روس تلی
»	۲	(۵ حساب (روس تلنده تکرار نظریه سی برلن)
»	۴	(۶ ریاضیات (جبر و هندسه)
»	۲	(۷ ملی تاریخ
»	۳	(۸ طبیعیات
»	۲	(۹ جغرافیا
»	۱	۱۰ رسم
»	۲	(۱۱ تشریح و وظائف الاعضاء
»	۱	۲ کوی
<hr/>		
	۳۰	بارسی : ساعت

۲ نچی صنف :

ساعت	۲	(۱ دین
»	۳	(۲ آنا تلی
»	۳	(۳ عرب تلی
»	۶	(۴ روس تلی
»	۶	(۵ ریاضیات (جبر و هندسه)
»	۳	(۶ عمومی تاریخ
»	۲	(۷ روس تاریخی
»	۳	(۸ حکمت و کیهیا
»	۱	(۹ رسم
»	۱	(۱۰ کوی
<hr/>		
	۳۰	بارسی ساعت

۳ نچی صنف :

۳ ساعت	(۱) دین
» ۲	(۲) آنا تلی
» ۴	(۳) عرب تلی
» ۶	(۴) روس تلی
» ۶	(۵) اصول تعلیم و تربیه
» ۱	(۷) اول کون کورشی حقنده معلومات
» ۳	(۸) سکمت و کیمیا
» ۱	(۹) رسم
» ۱	(۱۰) کوی

بارسی ۳۰ ساعت

۴ نچی صنف :

۴ ساعت	(۱) دین
» ۲	(۲) آنا تلی
» ۳	(۳) عرب تلی
» ۶	(۶) روس تلی
» ۶	(۵) اصول تعلیم و تربیه
» ۲	(۶) قوز موغرافیا
» ۲	(۷) اول کون کورشی حقنده معلومات
» ۱	(۸) حفظ صحت
» ۱	(۹) رسم
» ۱	(۱۰) کوی

بارسی ۲۷ ساعت

اخطار: دارالمعلمین نك تعضیری صنفینه مونده مذکور ابتدائی مکتبہاری موفقیت برلن ا کمال ایتکانلر یا که شول درجهده امتحان بیدرگانلر قبول ایتلورلر.

T1327

A